Makale Gönderim Tarihi : 03.05.2024
Makale Kabul Tarihi : 27.09.2024
DOI: 10.33419/aamd.1577698

KEMALİST* HALKÇI KIBRIS TÜRK LİDERİ M. NECATİ ÖZKAN'IN SİYASİ HAYATI VE LİDERLİK MÜCADELESİ (1926-1953)**

MEHMET BALYEMEZ***

ÖZ

Kıbrıs, Doğu Akdeniz'deki stratejik konumundan dolayı çok sayıda devlete ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'taki egemenliği 1571 yılında başlamış ve Anadolu'dan gönderilen çiftçi ve zanaatkârlar Ada'daki Türk varlığının ilk temsilcileri olmuşlardır. Kıbrıs Türkleri Osmanlı toplum yapısının doğal bir sonucu olarak siyasal bir liderin kontrolünde olmamış, Babı Âli tarafından görevlendirilen kadı ve müftüler XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde Kıbrıs Türklerinin önderleri olarak kabul görmüştür. Kıbrıs, Lozan Barış Antlaşması ile İngiltere'ye bırakıldıktan kısa bir sonra 1925 yılında Ada'da sömürge yönetimi ilan edilmiştir. Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı kendisine rehber edinen ve Kemalist politikalar takip eden M. Necati

* İngiliz arşiv belgelerinde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü mücadelelerine rehber edinen Kıbrıs Türkleri için "Kemalist" kavramı kullanılmıştır. Metinde M. Necati Özkan'ın liderliğinde mobilize edilen grup da "Kemalist Halkçı" olarak isimlendirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. **İngiliz Ulusal Arşivi (National Archieve/Foreign and Commonwealth Archieve) (FCO)**, 141-2465-474-749, Political Situation in Cyprus From October 1934 to The end of April 1935, Secret; Mehmet Balyemez, "Kıbrıs Türk Halkının Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Milli Gün ve Sembollere Dair Hassasiyetleri (1919'dan Günümüze)", Atatürk Yolu Dergisi, S 74, s.45-70.

** Bu Makale; Necati Özkan Vakfı, Uluslararası Final Üniversitesi, Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi (KKTC), KIBATEK (KKTC) ortaklığında 3-4 Ekim 2023 tarihleri arasında Girne/KKTC'de düzenlenen I. Uluslararası Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşumu ve Toplumsal Etkileri Sempozyumu'nda sunulan "İngiliz Sömürge Yönetimi'nde Seçilmiş İlk ve Son Kıbrıs Türk Lideri M. Necati Özkan'ın Siyasi Hayatı (1926-1953)" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş, güncellenmiş ve genişletilmiş hâlidir.

*** Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Kıbrıs Türk Tarihi Araştırmaları Merkezi, Ankara/TÜRKİYE, mbalyemez@baskent.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1532-0643

Bey (Özkan) 1930'lu yıllardan itibaren Kıbrıs Türk siyasi liderliğini temsil etmeye başlamıştır. Bu durum İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar devam etmiş, ancak 1945 yılından itibaren Kıbrıs Türk liderlik çekişmesinde iki grup öne çıkmıştır: Kemalist Halkçılar ve Sömürgeci Evkafçılar. Kıbrıs'taki Kemalist Halkçı hareketin ilk siyasi lideri olan M. Necati Özkan ve mücadelesinin her yönü ile ortaya konulması günümüzde de devam eden Kıbrıs Sorunu'nun köklerinin anlaşılması açısından önemlidir. Çalışmada Kıbrıs Türklerinin *var olma mücadelesi*nde önemli bir aktör olan M. Necati Özkan'ın siyasi faaliyetleri ve liderlik mücadelesi ile bunun yarattığı siyasal etkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Hedeflenen amacın gerçekleştirilmesi maksadıyla, nitel araştırma yöntemi doküman tarama tekniği kullanılarak döneme ait birincil ve ikincil kaynakların taranması öngörülmüştür. Bu doğrultuda; Türkiye, KKTC ve İngiltere'deki arşivlerde tarama yapılmış, birincil ve ikincil kaynaklar ile ilk kez bilim dünyasının bilgisine sunulan kişisel arşiv belgelerinden yararlanılmış ve elde edilen bilgiler dönemin Kıbrıs Türk basınındaki haberler ile sözlü tarih görüşmeleri ile tamamlanarak objektif bir sonuca ulaşılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kemalist, Kıbrıs Türkleri, M. Necati Özkan, Muhalefet, Siyasi Liderlik.

POLITICAL LIFE AND LEADERSHIP STRUGGLE OF KEMALIST POPULIST TURKISH CYPRIOT LEADER M. NECATİ ÖZKAN (1926-1953)

ABSTRACT

Cyprus has hosted many states because of its strategic location in the Eastern Mediterranean. The rule of Ottoman Empire in Cyprus began in 1571 and artisans and farmers who were sent from Anatolia were the first representatives of Turkish presence in Cyprus. The Kadi and Mufti chosen by the Sublime Porte were acknowledged as the leaders of the Turkish Cypriots until the first quarter of the 20th century. This was because the Ottoman social structure naturally prevented the Turkish Cypriots from being governed by a political leader. Colonial rule was declared on the island in 1925 shortly after Cyprus was given to England with the Treaty of Lausanne. M. Necati Bey (Özkan), who took Gazi Mustafa Kemal Pasha as his guide and followed Kemalist policies, began to represent the Turkish Cypriot political leadership from the 1930s onwards. This situation continued until the World War II. However, the Turkish Cypriot leadership turned into a conflict between two groups from 1945 onwards. It is important to present M. Necati Özkan, the first political leader of the Kemalist Populist movement in Cyprus, and his struggle in every aspect to understand the roots of the Cyprus Problem which continues today. The purpose of this study is to reveal the political activities and leadership struggle of M. Necati Özkan, an important factor in the Turkish Cypriot Struggle for Existence, and the impacts it created. In order to achieve this goal, archives in Türkiye, the TRNC and England were researched, primary and secondary sources and personal archival documents presented to the scientific world for the first time were used, and the information obtained was complemented with news in the Turkish Cypriot press of the period along with oral history interviews, with the aim of reaching an objective conclusion.

Keywords: Kemalist, M. Necati Özkan, Oppositional, Political Leadership, Turkish Cypriots.

GİRİŞ

Kıbrıs Türkleri arasında liderlik kavramı XIX. yüzyılın sonlarından itibaren daha belirgin olmaya başlamıştır. Zira bu döneme kadar toplum liderliğini üstlenmiş olan *müftü* ve *kadı*, çoğunlukla Osmanlı Devleti'nin atadığı Ada'daki kamu görevlileri olarak bu misyonu üstlenmişlerdir. Ancak Kıbrıs'ın 1878 yılında İngiliz yönetimine bırakılması bu durumu etkilemiş ve Kıbrıs Türkleri arasında öne çıkan bazı kişiler, kadı ve müftünün etkisiz kalmasından dolayı liderliği üstlenmeye, toplum haklarının aranması amacıyla daha örgütlü hareket etmeye başlamışlardır. Jön Türk Hareketi[1] bu dönemdeki liderliğin oluşmasına destek vermiş ve Kıbrıs Türklerini kısmen de olsa mobilize etmeyi başarmıştır[2].

Osmanlı ordusunda kolağası rütbesi ile görev yapan İrik Derviş Efendi'nin sahibi olduğu İtimad Kıraathanesi ile Mısır'da görevli olan Beliğ Paşa'nın Osmanlı Kıraathanesi XIX. yüzyıl sonlarından itibaren Kıbrıs Türk aydınlarının Lefkoşa'daki uğrak yeri olmuş[3], bu mekânlarda toplum sorunları tartışılmış, hatta toplumu bilgilendirmek amacıyla bir gazete bile çıkartılmıştır[4].

Kıbrıs Türkleri arasında etkili olmaya başlayan örgütlenme ve birlikte hareket etme eğilimi Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile azalmıştır. Bu dönemin özelliği ise Ada'yı 5 Kasım 1914 tarihinde ilhak eden[5] İngiltere'nin Kıbrıs Türk aydınlarının faaliyetleri üzerindeki olumsuz etkisi olmuştur. Hasan Karabardak, Dr. Behiç Hüseyin ve Dr. Mehmet Esat'ın kurduğu "Türkiye

1 Şükrü Hanioğlu, **Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler (1889-1902)**, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul 1989, s.261; Sabahattin İsmail, **Kıbrıs Üzerine Bildiriler**, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP), Lefkoşa 1998, s.52.

2 Kıbrıs Türklerinin 20'nci yüzyılın başındaki örgütlenmeleri konusundaki ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Balyemez, **İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenmeleri (1923-1960)**, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2024, s.11-23.

3 Fadıl Korkut, **Hatıralar**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s.59; Ahmet C. Gazioğlu, **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler**, CYREP Yayınları, İstanbul 1997, s.451.

4 Cemalettin Ünlü, **Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981)**, T.C. Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara 1981, s.17; Korkut, **a.g.e.**, s.16.

5 "War with Turkey, Declaration by Great Britain, Annexation of Cyprus", **The Times**, 6 November 1914, s.1.

ile Birleşme Partisi"nin İngiliz yönetimi tarafından dağıtılması[6] ile 12 Aralık 1918 tarihinde Lefkoşa'da toplanan "Meclis-i Millî" kararlarının dikkate alınmaması buna örnek olarak verilebilir.

Kıbrıs Türk toplumunun bu dönemdeki birlikte hareket edebilme becerisi hem kendi iç sorunlarından kaynaklanan etkilerden hem de İngiliz politikalarından dolayı çok da başarılı olamamıştır. Bu başarısızlığın en önemli sebeplerinden biri de İngiltere'nin Kıbrıs'ta uyguladığı politikaları ve kendi çıkarları olmuştur. Lakin Osmanlı Devleti ile savaş hâlinde olan İngiltere, Kıbrıs Türklerinin kendi aleyhine olacak tutum ve davranışlarını kontrol etmek istemiş ve kendisine yakın olduğunu tespit ettiği bazı Kıbrıs Türklerini de bu amaçla yönlendirmiştir[7]. Bu durum liderlik üstlenecek kişilerin hayat alanlarını da kısıtlamış, Kıbrıs Türkleri bu dönemde bir bakıma başsız kalmıştır.

I. İngiliz Sömürge Yönetimi Döneminin İlk Yıllarındaki Kıbrıs Türk Liderliği (1923-1931)

Kıbrıs, Lozan Barış Antlaşması'nın 20'nci maddesi amir hükmünce İngiltere'ye verilmiş ve İngilizlerin 14 Kasım 1914 tarihindeki Kıbrıs'ı ilhak kararı hukuken meşruiyet kazanmıştır[8]. Bu dönemde Kıbrıs Türklerini temsil eden iki kişi öne çıkmıştır. Biri İngiliz Sömürge Yönetimi'nin kontrolünde olan ve Kıbrıs Türklerinin haklarını aramaktan ziyade İngiliz çıkarları için çalışan Mehmet Münir[9] diğeri ise Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü rehber edinen ve Türkiye'de yapılan sosyal, kültürel, ekonomik düzenlemelerin Ada'da da uygulanmasını amaçlayan Mehmet Necati'dir.

Kıbrıs Türklerinin takip edecekleri hareket tarzı bu liderlerin politikasına göre şekillenmiştir: Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın rehberliğini esas alan ve "Türk"

6 George Hill, **A History of Cyprus**, Volume IV, The Ottoman Province The British Colony, 1571-1948, Ed. Harry Luke, Cambridge at The University Press, England 1952, s.597; Ahmet An, **Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler (1782-1899)**, Akçay Yayınları, Ankara 2002, s.345; Balyemez, **a.g.e.**, s.21-22; Korkut, **a.g.e.**, s.59.

7 Balyemez, **a.g.e.**, s.125.131.

8 İsmail Soysal, **Türkiye'nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Andlaşmaları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965, s.42-46.

9 **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, 030–0–010–000–000–235–590–35; Kıbrıs Konsolosunun 11 Temmuz 1947 tarihli ve 72093/288/5 sayılı, "Kıbrıs Evkaf Murahhası Mehmet Münir'e Verilen Rütbe h." hakkındaki yazı.

kimliğini öne çıkartan Kemalist Halkçılar ile İngiliz politikalarının etkisinde kalan ve "Müslüman" kimliğini kullanarak "Azınlık" olmayı kabullenen Evkafçılar[10]. Kemalist Halkçı hareket Türkiye'de yapılan hukuki, sosyal, ekonomik düzenlemeleri yakından takip edip ve onlara uyumlanmayı hedef olarak belirlerken, Evkafçılar İngiliz yönetiminin kontrolünde olmayı ve İngiliz çıkarlarına hizmet etmeyi tercih etmişlerdir.

Kemalist Halkçı grup şu kişilerden oluşmuştur: *Söz* gazetesi sahibi Remzi Bey (Okan), Doğruyol gazetesi sahibi Avukat Raşit Doğruyol, Hâkim Mehmet Raif Bey[11] (Denktaş), Avukat Fadıl Niyazi Bey (Korkut), Avukat Necmi Bey (Avkıran), Avukat Rifat Bey (Con Rifat), Avukat Ahmet Sait Hoca, Avukat Bahaeddin Bey ve gazeteci Afif Mapolar[12].

Kemalist Halkçı hareketin liderliğini üstlenen M. Necati Bey'in görünürlüğü 1926 yılında yapılan Lefkoşa Belediye Meclisi seçimlerinden sonra başlamıştır. İngiliz Sömürge Yönetimi'nin 23 Temmuz 1926 tarihinde Resmî Gazete'de (The Cyprus Gazette) yayımlayarak yürürlüğe soktuğu kanuna göre Lefkoşa Belediye Meclisi'nde Kıbrıs Türklerinden beş, Rumlardan ise yedi kişinin görev yapması hükümleştirilmiştir[13]. Lefkoşa Belediye Meclisi seçimleri 1926 yılında yapılmış ve M. Necati Bey, Necmi Bey, Kenan Bey, Fuat Asaf Bey ve Memduh Asaf Bey Belediye Meclisi'ne Türk üyeler olarak girmeyi başarmışlardır[14]. İngiliz Sömürge Yönetimi'nin ilk yıllarında yapılan bu seçimde Türk üyeleri birlikte hareket edebilmişler ve Kıbrıs Türklerinin, bölgesel de olsa, bazı haklarını elde etmeyi/korumayı başarabilmişlerdir[15].

Kıbrıs Türklerinin, sömürge yönetiminin ilk yıllarındaki bu çabaları Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosu Asaf (Güvenir) Bey tarafından da desteklenmiştir. Bu

10 Balyemez, **a.g.e.**, s.86-88.

11 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın babasıdır.

12 Ergin Birinci, **Necati ÖZKAN (1899–1970)**, Cilt I, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 1998, s.48; İsmet Konur, **Kıbrıs Türkleri (1938)**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1938, s.54-59; Ahmet Raşit, "Halkçı Siyaset", **Söz**, 23 Temmuz 1931, s.1.

13 "Regulations For Municipal Elections", **The Cyprus Gazette**, No: 494, 23rd July 1926.

14 Birinci, **a.g.e.**, s.117.

15 Lefkoşa Belediye Meclisi Türk üyelerinin müşterek hareket etmesi sonucunda; Lefkoşa Sular İdaresi'nde görevli Türkler daha etkili görevlere gelebilmişler, Türklerin yoğun yaşadıkları mahalle ve sokaklardaki yollar genişletilip asfaltlanmış, ihtiyaç sahibi Türklere sosyal yardımlar artmış, Türk mahallesindeki ekonomik hayatın canlanmasına yönelik bazı uygulamalar yürürlüğe sokulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Birinci, **a.g.e.**, s.117.

destek çoğunlukla; Türkiye'de uygulanmaya başlanan siyasi, sosyal ve kültürel düzenlemelerin Kıbrıs'ta da benimsenmesine yönelik faaliyetlerin koordine edilmesi, üniversite öğretimi için Türkiye'ye gitmek isteyen kişilere yardımcı olunması ve Kemalist Halkçıların yayın organı olan Söz gazetesinin malzeme ve maddi olarak desteklenmesi şeklinde olmuştur[16]. İngiliz Sömürge Yönetimi Valisi Ronald Storrs, Konsolos Asaf Bey'in desteğini 1926 yılında İngiltere'ye gönderdiği raporda ifade etmiştir. Raporda, Türkiye'nin Ada'daki temsilcisi olan Asaf Bey'in Kıbrıs Türkleri ile yakın temas hâlinde olduğu ve İngiliz yönetimine karşı muhalefeti oluşturmaya çabaladığı belirtilmiştir[17].

Hem Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosunun desteği hem de Kıbrıs Türk üyelerin birlikte hareket edebilme becerisi Kıbrıs'ta tesis edilen sömürge yönetimini etkilemeye başlamıştır. İngiliz Sömürge Yönetimi, Kemalist Halkçıların etkinliğini azaltmak amacıyla dini kimliği öne çıkartarak millî duyguları kontrol altına alacak yeni bir politikayı yürürlüğe sokmuştur. Lozan Barış Antlaşması kapsamında Anadolu'dan sürgün edilen "yüz ellilikler" listesinde de yer alan, İngiliz Muhipler Cemiyeti Başkanı olan ve İngiliz taraftarlığı ile bilinen Sait Molla ile Sabri Hoca Kıbrıs'a getirilmiş ve M. Necati Bey liderliğindeki Kemalist Halkçı hareketi etkisizleştirmek için oluşturulan politikalarda kullanılmışlardır[18].

M. Necati Bey'in de içinde olduğu Kemalist Halkçılar, uyguladıkları politikalar sonucunda Kıbrıs Türklerinin desteğini almayı başarmışlardır. Bu desteğin ilk emaresi 1930 yılında yapılan Kavanin Meclisi seçimlerinde görülmüştür. Beş yılda bir yapılan Kavanin Meclisi seçimlerinde Kemalist Halkçı grubun temsilcisi M. Necati Bey ile İngiliz Sömürge Yönetimi'nin çıkarları için çalışan Evkafçı M. Münir aynı seçim bölgesinde birbirlerine rakip olmuşlardır[19].

---

16 Sabahattin İsmail, **İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaları**, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayını: 5, Lefkoşa 1997, s.46-47. Balyemez, **a.g.e.**, s.73-74; Mehmet Akif Erdoğru, "Kıbrıs Türkleriyle İlgili Türkçe Bir Rapor", **Halkbilimi Dergisi**, 2013-1, Kıbrıs Özel Sayısı-I, s.7; **BCA**, 030-10-83-548-2, Türkiye Cumhuriyeti Baş Vekâleti Muamelat Müdürlüğünün Hazine Evrak Müdürlüğüne gönderdiği 26.2.29 tarih ve *Söz* gazetesine teknik malzeme ve maddi destek sağlanmasını konu edinen yazısı.

17 Balyemez, **a.g.e.**, s.74.

18 Mehmet Demiryürek, "Kıbrıs'ta Bir 150'lik: Sait Molla (1925–1930)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XIX, S 57, s.1215-1233; Sabahattin İsmail, Ergin Birinci, **Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri (1919–1938)**, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1989, s.21.

19 Kaymak, **a.g.e.**, s.11.

Kavanin Meclisi'nde görev yapacak Kıbrıs Türkleri; Lefkoşa-Girne, Mağusa-Larnaka ve Limasol-Baf seçim bölgelerinde yarışmışlardır[20]. M. Necati Bey, M. Münir'in aday olduğu Girne-Lefkoşa seçim bölgesinden adaylığını koymaya karar vermiştir. Bu bölgeyi diğerlerinden ayıran özellik ise toplum sorunlarının bilincinde olan aydın Kıbrıs Türklerinin yoğun olarak burada yaşamasıdır. Kavanin Meclisi seçimlerinin hem Kıbrıs Türk aydınlarının kimin önderliğini tercih edeceklerini göstermesi bakımından hem de Evkafçı M. Münir'in beş yıllık yönetiminin değerlendirilmesi bakımından önemli bir gelişmedir[21]. İngilizlerin çıkarları için çalışan M. Münir Sömürge Yönetimi tarafından desteklenmiş ve her türlü kamusal ayrıcalığı kullanmıştır[22].

M. Necati Bey, bir bakıma İngiliz yönetimine meydan okuduğu Kavanin Meclisi seçimleri öncesinde etkili bir program takip etmiştir. M. Necati Bey'in seçim çalışmaları *Söz* gazetesi tarafından desteklenmiştir[23]. Kavanin Meclisi seçimleri bir bakıma Kemalist Halkçılar ile İngiliz yönetimi arasında geçmiş ve Kıbrıs Türklerinin sömürge politikalarına karşı duruş sergilemesi açısından öne çıkmıştır[24].

Kavanin Meclisi seçimleri 15 Ekim 1930 tarihinde yapılmıştır. Seçim sonuçları İngiliz Sömürge Yönetimi'nin beklentilerinin aksine sonuçlanmıştır. Lefkoşa-Girne bölgesindeki oyların yaklaşık yüzde 57'sini alan M. Necati Bey Kavanin Meclisi üyeliğini kazanmıştır[25]. M. Münir'in seçimlerde başarısız olması beş yıldır üstlendiği Kıbrıs Türklerini temsil etme konusundaki başarısızlığının da göstergesi olmuştur. Bir bakıma Kıbrıs Türkleri; siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik haklarının koruyucusu olarak M. Necati Bey'i görevlendirmiştir. Bu tespit *Söz* gazetesi tarafından da yapılmış ve 23 Ekim 1930 tarihindeki sayısında "Halkın Zaferi Hakkın Tecellisi" başlığı ile bu durum haberleştirilmiştir[26].

---

20 CO 883/6/6 High Commisioner Sir W.F. Haynes Smith to Mr. Lyttleton, Confidental'dan aktaran Yuannos Katsurides, **Kıbrıs Komünist Partisi Tarihi, Sömürgecilik, Sınıf ve Kıbrıs Solu**, Khora Yayıncılık, Lefkoşa 2014, s.95.

21 Balyemez, **a.g.e.**, s.95.

22 Korkut, **a.g.e.**, s.36-38.

23 M. Remzi, "Necati Bey ve İntihablar", **Söz**, 2 Teşrinievel 1930, s.2; "Türk Gençleri! Vazifenizi Yapınız!", **Söz**, 14 Teşrinievvel 1930, s.1; "Kahraman Necati'ye", **Söz**, 23 Teşrinievvel 1930, s.4.

24 Hüseyin Kaba, **Afrika Yazıları-2 Çığlık Çığlığa Lefkoşa 5 Sarayönü ve Çevresi**, KA yayınları, Lefkoşa 2021, s.36-37.

25 Birinci, **a.g.e.**, C I, s.139; Gazioğlu, **a.g.e.**, s.20.

26 "Kahraman Necati'ye", **Söz**, 23 Teşrinievvel 1930, S 460, s.1, 4.

Türkiye'nin de dolaylı desteğini alan M. Necati Bey, seçim sonuçları açıklandıktan sonra Lefkoşa'daki Kardeş Ocağı'nda destekçilerine hitaben bir konuşma yapmıştır. Kıbrıs Türklerinin İngiliz döneminde seçilmiş son lideri M. Necati Bey konuşmasında; umudunu yitirmeden çalışan destekçilerine teşekkür etmiş, asıl zaferin onlara ait olduğunu ifade etmiş, Kıbrıs Türklerinin haklarını korumak için görevlendirildiğini, ancak kendisine oy vermeyenlerin de temsilcisi olacağını belirtmiş, Kıbrıs Türklerinin birleşerek hareket etmesi hâlinde hedeflerine ulaşabileceklerini vurgulamıştır[27].

Kavanin Meclisi'ndeki üye dağılımını ayrıntılı olarak tasarlayan İngiliz Sömürge Yönetimi Kıbrıs Türk üyelerinin tamamının desteğini alacağı öngörüsü üzerine kendi politikalarını inşa etmiştir. Nitekim 1930 yılına kadar olan dönemde Kavanin Meclisi Türk üyeleri İngilizlerin politikalarını desteklemişler ve bir bakıma Yüksek Komiser/Vali'nin yönetimini kolaylaştırmışlardır. Sömürge Yönetimi Valisi Ronald Storrs, M. Necati Bey'in kendi politikalarına destek verip vermeyeceğini öğrenmek amacıyla M. Necati Bey'i evine davet etmiş ve nasıl bir politika takip edeceğini sormuştur. M. Necati Bey'in cevabı oldukça açık ve kararlı olmuştur[28]:

> "…Ne sizin ne de Rumların politikalarını destekleyeceğim… Beni bu göreve milletim getirdi… Milletimin menfaatini nerede görürsem ben oradayım. Ne Hükûmetleyim ne de Rumlarlayım. Ben ne satılmış adamım ne de satılırım. Ciddi, namuslu ve yurtsever bir adam olduğum için ben bu seçimleri kazandım. Bundan sonra da aynı yolu izleyeceğim. İlkelerimden taviz vermem mümkün değildir…"

M. Necati Bey gerek Kavanin Meclisi'ndeki birleşimlerde gerekse de Meclis üyeliğinden dolayı elde ettiği diğer kamusal görevlerde Kıbrıs Türk toplumunun haklarını koruyacak politikalar takip etmiş, bu hakların elde edilmesini engelleyecek İngiliz ve Rum önerilerini reddederek Kıbrıs Türk toplum lideri misyonunun gereklerini yerine getirmiştir[29].

Kavanin Meclisi seçimlerinin aynı zamanda Kıbrıs'ta yeni bir dönemi başlattığının emareleri 1931 yılının ilk aylarında görülmüştür. Kavanin Meclisi'nin nisan ayındaki oturumunda söz alan bazı Rum vekilleri

27 Birinci, **a.g.e.**, C I, s.141.
28 Aynı yer.
29 Balyemez, **a.g.e.**, s.99.

Enosis[30] isteklerini ısrarla gündeme getirmişlerdir. Kavanin Meclisi Rum üyesi Metropolit Milanos daha da ileriye giderek Kıbrıs Türklerinin azınlık olduğunu ve Rumların Enosis isteğine saygılı olmaları gerektiğini ifade etmiş ve millî ideallerine engel olunmamasını istemiştir. Aynı oturumda söz alan M. Necati Bey: Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasının gerçekçi bir istek olmadığını, Ada'nın yönetimi İngiltere'ye verilirken bazı şartların olduğunu, Kıbrıs'ta 307 yıl süren Türk idaresinde ahaliye dinlerini ve dillerini özgürce kullanmaları için haklar verildiğini, ancak Ada'nın yönetimini Türklerden teslim alan İngilizlerin sadece Rumları memnun etmeye çalıştığını ifade ettikten sonra sömürge yönetiminin Türklerin toplum haklarına karşı duyarsız kaldığını söylemiştir[31]. M. Necati Bey'in açıklamasında da görüleceği üzere, Kıbrıs Türklerinin stratejisi Sömürge Yönetimi'nin politikalarına hizmet etmek anlayışından toplum haklarını arama sürecine evrilmiştir.

Kemalist Halkçı M. Necati Bey, Kavanin Meclisi seçimlerinden yaklaşık yedi ay sonra Türk toplumunu yakından ilgilendiren sorunları tespit etmek ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla bir toplantı düzenlemiştir. Millî Kongre olarak tarihe geçen bu toplantı, Kıbrıs Türklerinin İngiliz yönetimi boyunca kitlesel katılım sağlayarak toplum sorunlarını tartıştıkları, tespit edilen sorunları yazılı olarak Sömürge Yönetimi'ne sundukları ve sorunların çözümünü takip etmek amacıyla bir de heyet belirledikleri ilk ve tek faaliyet olması bakımından özgün bir girişimdir.

M. Necati Bey, Millî Kongre toplantısının hazırlıklarını bir buçuk ay öncesinden yapmaya başlamıştır. *Söz* gazetesinde 20 Nisan 1930 tarihinde yayımlanan ilanda, Millî Kongre'nin Kurban Bayramı'nın dördüncü gününe denk gelen 1 Mayıs Cuma günü yapılacağı duyurulmuştur. Kongre ilanında Kıbrıs Türklerinin; Evkaf İdaresi, Şer'iyye Mahkemeleri, Eğitim, Müftülük gibi önemli toplum sorunlarının olduğu, bunların İngiliz yönetimine bildirilmesinde geç kalındığı ve Kıbrıs Türklerinin bu durumdan olumsuz etkilendiği de ifade edilmiştir[32].

Kongre çağrı metninde dikkati çeken bir başka ayrıntı ise, Kongre'de Kıbrıs Türklerinin tamamının temsil edilmesinin istenmiş olmasıdır. Şöyle ki,

30 Kıbrıs'ın Yunanistan ile siyasi birleşmesi isteğinin kavramsal ifadesidir. Ayrıntılı bilgi için bk. Balyemez, **a.g.e.**, s.246-268.

31 "Kavanin Meclisi Müzakeratı", **Söz**, 23 Nisan 1931, s.3.

32 Birinci, **a.g.e.**, s.193.

Millî Kongre'ye gelebilenler, katılamayacak olanların vekâletnamelerini de beraberlerinde getirmişler ve bir bakıma bu kişilerin temsilciliğini üstlenerek alınacak kararların toplumun genelinin iradesini kapsamasına özen göstermişlerdir[33]. Millî Kongre'nin 1 Mayıs 1931 tarihinde yapılan toplantısına 1762 kişi katılmıştır[34]. Dönemin ulaşım şartları dikkate alındığında bu kadar çok kişinin çağrıya icabet etmesinin önemli bir detay olduğu ifade edilebilir.

Millî Kongre, M. Necati Bey'in açış konuşması ile 1 Mayıs Cuma günü başlamıştır. M. Necati Bey, Kongre'nin önemine binaen yaptığı konuşmadan sonra Divan Heyeti seçimi yapılmış ve Başkanlığa Avukat Bahaeddin Bey, kâtipliklere ise Limasol İlkokul Müdürü Turgut Bey ile Teki Bey seçilmişlerdir[35]. Divan Heyeti'nin seçiminden sonra Kıbrıs Türklerinin sorunları ile bunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır. Millî Kongre bu tespitlere ilave olarak yürütmeye dair iki önemli karar daha almıştır. Bunlardan biri tespit edilen toplum sorunlarının çözümüne dair Sömürge Yönetimi'nin yapacağı girişimleri takip etmek amacıyla Kavanin Meclisi üyeleri M. Necati, Hâkim Zekâ, Avukat Bahaettin, Avukat Fazıl, *Masum Millet* gazetesi sahibi ve muhabiri Avukat Rifat, Avukat Sait, Dr. Pertev, Dr. Şevki, Avukat Ahmet Raşit'in Heyeti Merkeziye üyeleri olarak seçilmesi ve diğeri ise Baflı Avukat Ahmet Sait Efendi'nin Kıbrıs Müftüsü olarak atanması olmuştur[36].

Hem Heyeti Merkeziye'nin tespit edilmesinin hem de Müftü seçimine dair alınan kararın Kıbrıs Türklerinin İngiliz yönetiminin uygulamalarına karşı gösterdikleri ilk kitlesel tepki olduğu ifade edilebilir. Özellikle İngiliz Sömürge Yönetimi'nin 1928 yılında lağvettiği Müftülük Makamı yerine kendisine bağlı bir memur gibi çalışacak Fetva Eminliğini tesis etmesinin bu tepkinin somut bir göstergesi olduğu söylenebilir[37]. Nitekim İngiliz yönetimi, Millî Kongre'nin almış olduğu kararların Kıbrıs Türk toplumunun tamamına ait olmadığını ileri sürerek yapılan bu girişimi itibarsızlaştırmaya çalışmış ve Kongre'nin belirlediği Baflı Avukat Ahmet Efendi'nin Müftü olarak görevlendirilmesinin

33 Balyemez, **a.g.e.**, s.101.

34 Hikmet Afif Mapolar, **Aslar, Bir Devre Adını Yazanlar-1987**, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2016, s.56.

35 "Millî kongre ve ittihaz ettiği mukarrerat", **Söz**, 7 Mayıs 1931, s.1-2.

36 "Millî kongre ve ittihaz ettiği mukarrerat", **Söz**, 7 Mayıs 1931, s.3.

37 İngiliz Sömürge Yönetiminin Müftülük kurumunun lağvedilmesi ve yerine Fetva Eminliğini kurmasına dair ayrıntılı bilgi için bk. **The Cyprus Gazette**, 14 th December 1928, No:1957, s.1.

ise yasa dışı olduğunu ilan etmiştir[38]. Ancak Millî Kongre Heyeti Merkeziye üyesi olan M. Necati Bey; Lozan Barış Antlaşması 27'nci maddesinde Kıbrıs Türklerine tanınmış hakkın ihlal edilerek Müftülük kurumunun 1928 yılında ilga edildiğini, yerine kurulan Fetva Eminliğini ise tanımadıklarını ifade etmiş, Millî Kongre Heyeti Merkeziyesi'nin almış olduğu kararının hukuki bir hakkın aslına rücu etmesi olarak gerçekleştiğini söylemiştir[39].

M. Necati Bey, rehber edindiği Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün, tıpkı Anadolu'daki dolaylı işgalci İngilizlere karşı verdiği mücadelede olduğu gibi, Kıbrıs Türk toplumunun Lozan Barış Antlaşması ile kazanılmış haklarını korumaya çalışmış ve bundan geri dönülmeyeceğinin kararlılığını göstermiştir. Nitekim İngiliz Sömürge Yönetimi'nin her türlü karşı çıkmasına rağmen Kıbrıs Müftüsü olarak atanan Ahmet Sait Efendi 22 Mayıs Cuma günü Lefkoşa'ya gelmiş ve görevini icra etmeye başlamıştır[40]. İngiliz Sömürge Yönetimi, sonraki haftalarda da gerek Heyeti Merkeziye üyesi M. Necati Bey'e gerekse de Müftü Ahmet Sait Efendi'ye yönelik baskı ve yıpratma politikasına devam etmiştir. Ancak M. Necati Bey, İngiliz yönetiminin baskılarına karşı direnmiş, üstelik Türkiye ile temasa geçerek Ahmet Sait Efendi'nin maaşının bütçeden ödenmesini bile sağlamıştır[41].

Birinci'ye göre Millî Kongre; Kıbrıs Türklerinin İngiliz politikalarına her zaman destek verdiğine dair algının tekrar düşünülmesine yol açmış, Türklerin birlikte hareket etmesini sağlayarak toplum haklarını elde etmek için izlenecek yol haritasını belgelemiş, Kavanin Meclisi üyesi M. Necati Bey'in Kıbrıs Türk toplum lideri olduğunu ise tescillemiştir[42].

Kıbrıs Türklerinin M. Necati Bey'in liderliği etrafında toplanarak sömürge politikalarına karşı direnmeye başlamaları yeni bir İngiliz planını devreye sokmuştur. İngiliz Sömürge Yönetimi, Kıbrıs tarihine "Ekim İsyanı-Rum İsyanı-1931 İsyanı" olarak da geçen olayları bu amaçla kullanmıştır[43]. İngiliz Sömürge Yönetimi'nin gelirlerini düzenlemek amacıyla yürürlüğe soktuğu

38 "Hükûmet İlânı", **Söz**, 21 Mayıs 1931, s.5.

39 "Hükûmet İlânı Münasebetiyle", **Söz**, 21 Mayıs 1931, s.3-4.

40 "Yeni Müftünün Lefkoşa'yı Teşrifi, Halkın Yüksek Tezahüratı", **Söz**, 28 Mayıs 1931, s.1, 3.

41 "İsmet Paşa Hz. davetimize çok samimi cevap verdiler", **Söz**, 3 Eylül 1931, s. 1; Mapolar, **a.g.e.**, s.73.

42 Birinci, **a.g.e.**, s.198-199.

43 Rumların Kıbrıs'ta çıkartmış oldukları isyanlarla ilgili bk. Mehmet Balyemez, "İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs'ta Çıkarılan İkinci Rum İsyanı (18- 19 Aralık 1954)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XXXVII, S 103, s.126-149.

vergi kanunu 11 Ağustos 1931 tarihinde Kavanin Meclisi'nde oylanmıştır. Yapılan oylamada kanun önerisi Rumlar ve Kıbrıs Türklerinin oyları ile reddedilmesine rağmen Vali'nin isteği ile yürürlüğe girmiştir[44].

Bu gelişme Rumların Enosis amaçlı eylemlere başlamasını da tetiklemiştir. Kitium Metropoliti Nikodemos Mylonas 17 Ekim 1931 tarihinde Kavanin Meclisi üyeliğinden istifa etmiş ve dört gün sonra 21 Ekim 1931 tarihinde Lefkoşa Ticaret Lokali'nde yaptığı konuşma Rumları harekete geçirmiş ve Ekim İsyanı'nı başlatmıştır[45]. Kısa sürede Ada geneline yayılan İsyan'da; Vali konağı ateşe verilmiş, İngiliz bayrakları indirilerek yerine Yunan bayrakları göndere çekilmiş, kamu binalarına ve kolluk güçlerine kitlesel saldırılar yapılmıştır. İsyan, ancak Ada dışından getirilen destek kuvvetleri ile kontrol altına alınabilmiştir[46]. Ekim İsyanı'nın görünür sebebi yeni vergi düzenlemesi olmasına rağmen bu olayların arkasındaki dinamiğin Rumların yüzyıla yakındır kararlılıkla takip ettikleri Enosis istekleri olduğu söylenebilir[47]. İsyan, M. Necati Bey'in liderliğini de olumsuz etki etmiştir. Lakin İsyan sonrasında anayasal düzen askıya alınırken, M. Necati Bey'in vekillikten kaynaklanan kamusal hakları da bu gelişmeden olumsuz etkilenmiştir.

II. Kıbrıs Türk Liderliğinin Ekim İsyanı Sonrasındaki Durumu (1931-1943)

Ekim İsyanı sonrasında; anayasal kurumlar lağvedilmiş, yerel toplumlara sağlanan bazı hak ve ayrıcalıkları kaldırılmış, Türk ve Yunan millî kimliğini öne çıkartan yasaklamalar yürürlüğe sokulmuş, Türkiye ve Yunanistan'dan Ada'ya görevlendirilen öğretmenlerin çalışma izinleri bile iptal edilmiştir[48].

44 Balyemez, **İngiliz Yönetimi Döneminde…**, s.68.

45 **Demokrat Gazetesi**, 28.01.1987, s.3'ten aktaran Birinci, **a.g.e.**, s.185; **BCA** 030-0-010-000-000-234-577-12, Kıbrıs Olayları hakkında Daily Telegraph'da çıkan makalenin Londra Büyükelçiliği tarafından yapılan tercümesi.

46 Öztoprak, **a.g.e.**, s.216; Taçgey Debeş**, Sir Ronald Storrs'un Kıbrıs Anıları (1926–1932)**, Mez-Koop Bankası Kültür Yayınları, Mağusa 1993, s.113; Niyazi Kızılyürek, **Bir Şiddet ve Hınç Tarihi, Kıbrıs'ta Statü Kavgası ve Etnik Çatışma**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s.29.

47 CO 67/243, f.98555 (Part 1)'deki 11 Feb. 1932 tarihli 80 sayılı mesaj'dan aktaran Şükrü Sina Gürel, **Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika**, C I, Kaynak Yayınları No:38, İstanbul 1984, s.137.

48 **BCA**, 030-10-124-886-14, Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Konsolosunun 4-5 Teşrinisani 1936 tarihli Kıbrıs Türkleri hakkındaki Raporu; Gürel, **a.g.e.**, C I, s.141-147; Balyemez, **a.g.e.**, s.70-72.

Kıbrıs Türkleri, İsyana katılmamalarına ve desteklememelerine rağmen cezalandırıcı politikalardan doğrudan etkilenmişlerdir[49]. M. Necati Bey bu uygulamanın adaletsiz olduğunu Sömürge Yönetimine bildirmiş ve Kıbrıs Türklerinin siyasal, sosyal ve kültürel haklarına dair yapılan kısıtlamaların kaldırılmasını talep etmiştir[50]. Ancak Sömürge Yönetimi, Ekim İsyanı'nı yeni Kıbrıs politikasını uygulayabilmek için bir fırsat olarak değerlendirmiş ve M. Necati Bey'in isteğini olumsuz cevaplandırmıştır[51].

İsyan sonrasında yürürlüğe sokulan hükümler Kıbrıs Türk toplumunda ümitsizliğine de yol açmıştır. Kemalist Halkçı hareketin kadrosunda da yer alan *Söz* gazetesi sahibi M. Remzi Bey üç gün boyunca yayımladığı "Teslim Bayrağı" başlıklı köşe yazısında; Kıbrıs Türklerinin uzun bir süre sonra yeniden birlikte hareket etmeye başlamasının yarattığı olumlu havanın Ekim İsyanı ile son bulduğunu, Sömürge Yönetimi'nin uygulamaya başladığı yeni anlayışın Kıbrıs Türk mücadelesini sonlandırdığını ve artık mücadele etmenin mümkün olamayacağını belirtmiştir[52].

M. Necati Bey, Remzi Bey'in ümitsizliğine karşı *Söz* gazetesinin 7 Nisan Perşembe günkü sayısında yer alan "Mücadelemiz Meşrudur, Ümitsizliğe Düşmeye Mahal Yoktur" başlıklı yazısında; Kıbrıs Türklerinin var olma ve şeref davasında başarılı olmamak için ümitsiz bir durumunun bulunmadığını ve hiçbir şeyin bunu engellemeye gücünün olamayacağını, isyan sonrasında uygulanmaya başlanan tedbirlerin geçici olduğunun bilinmesi gerektiğini, unutulmaması gereken bir hususun da dünyanın hiçbir yerinde millî hedeflerin mücadele edilmeden kendiliğinden elde edilemeyeceğini, bundan vazgeçilmesi hâlinde sorumluluğunun kendilerinde olacağını ifade etmiş ve Kıbrıs Türk halkının mücadelesini temsil eden bayrağı hiçbir zaman elinden bırakmayacağını vurgulayarak[53] toplum liderliği misyonunun gereğini yapmıştır. Ancak Kemalist Halkçılar arasında M. Necati Bey gibi

49 **İngiliz Ulusal Arşivi (Foreign Colonial Office) FCO**, 141-2460 Article on Cyprus for Annual Survey of the Institute of International Affairs 1932-1933, "Survey of International Affairs 1931, Partic Soulth Eastern Survive, (iii) Cyprus, Great Britain and Greece", Royal Instıtute of International Affairs, Chatnam House.

50 "Memnuniyet Mütekabil Olmalıdır", **Söz**, 26 Teşrinisani 1931, s.2.

51 Balyemez, **a.g.e.**, s.68.

52 "Teslim Bayrağı (1)", **Söz**, 17 Mart 1932; "Teslim Bayrağı (2)", **Söz**, 24 Mart 1932; "Teslim Bayrağı (3)", **Söz**, 31 Mart 1932.

53 "Mücadelemiz Meşrudur, Ümitsizliğe Düşmeye Mahal Yoktur", **Söz**, 7 Nisan 1932; EK-1.

düşünmeyenler de olmuştur. Millî Kongre Heyeti Merkeziye üyelerinden M. Zekâ Bey ile Rifat Efendi arasında anlaşmazlıklar yaşanmış, Millî Kongre hareketinin öncülerinden olan Raşit Bey ise sahibi olduğu *Doğruyol* gazetesini kapatarak Kıbrıs'tan ayrılmış ve Türkiye'ye yerleşmiştir[54].

M. Necati Bey, yaşanan bu olumsuz gelişmelere rağmen lider kararlılığından vazgeçmemiş ve mücadelesine devam etmiştir. Kıbrıs Türklerinin baskıcı bir yönetim anlayışının üstesinden gelmeye çalıştığı bu dönemde toplum liderliği konusunda önemli bir gelişme olmuştur. Evkaf İdaresi üyesi M. Münir, İsyan sonrasında Kavanin Meclisi'nin lağvedilmesini çıkarları doğrultusunda kullanmaya karar vermiş ve kendisini Kıbrıs Türk toplum lideri olarak kabul ettirmek amacıyla yeni bir politika izlemiştir. M. Münir'in politikasına göre, Evkaf İdaresi tarafından basılan ve üzerinde "Meclis-i İcraat Azası, Evkaf Üyesi Münir Bey'e; Kıbrıs Cemaatı İslamiyesi'nin lideri sıfatı ile atideki mevaddı Cemaat-ı İslamiye zat-ı vilayetpenahiye arz buyurmanızı istirham ederim…[55]" içerikli basılı matbu belge Evkaf çalışanları tarafından Kıbrıs Türklerine imzalattırılmak suretiyle M. Necati Bey'in seçilmiş lider sıfatı yok sayılmaya çalışılmış, onun yerine Kıbrıs Türklerinin temsilcisi olarak M. Münir'in kabul edildiği belgelenmek istenmiştir[56].

İngiliz yönetimi de Evkaf üyesi M. Münir'in istediği yönde hareket etmiş ve ne Kavanin Meclisi ile Millî Kongre Heyeti Merkeziyesi üyelerini muhatap olarak kabul etmiş ne de M. Necati Bey'i Kıbrıs Türk toplumu temsilcisi olarak dikkate almıştır[57]. İngiliz yönetimi, kendi idare anlayışı aleyhine çalışmaya başlayan M. Necati Bey öncülüğündeki hareketi etkisizleştirerek yönetimini sorunsuz olarak devam ettirme düşüncesinde olmuştur.

Bu dönemde Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz döneminde seçilmiş son lideri olan M. Necati Bey, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile yüz yüze görüşme imkânı da bulmuştur. M. Necati Bey, 1934 yılının sonlarında temaslarda bulunmak amacıyla gittiği Ankara'da, Atatürk'ün Halkevi'nde yaptığı Hatay hakkındaki konuşması sırada "Kıbrıs'ı da, Kıbrıs'ı da Atam, Kıbrıs Türk'ünü de kurtar Atam" diye bağırarak Atatürk'ün dikkatini çekmeyi başarmıştır[58].

---

54 "Raşit Bey", **Söz**, 12 Mayıs 1932, s.3.

55 Birinci, **a.g.e.**, s.215.

56 **Söz**, 27.10.1932, Sayı: 561, s.1.

57 Birinci, **a.g.e.**, s.216.

58 İ. Baydü Özkan ile yapılan görüşme, 23 Ağustos 2023, Girne/KKTC.

Atatürk, M. Necati Bey hakkında ilk bilgileri Kıbrıs doğumlu bürokrat Fatih Güvendiren'den aldıktan sonra onu Çankaya'ya davet etmiş ve Kıbrıs'taki gelişmeleri öğrenmiş ve görüşme sonrasında M. Necati Bey'e "Özkan" soyadını vermiş ve kendisinin büyük boy fotoğrafını da hediye etmiştir[59].

M. Necati Özkan, gerek inandığı değerler doğrultusunda takip ettiği Kemalist Halkçı politikalar gerekse de Atatürk'ün teveccühü ile almış olduğu soyadının da etkisiyle Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin sembolü olan "Altı Ok"u ticari ürünlerinde kullanmış ve Cumhuriyet'in kuruluş ilkelerini temsil eden sembolün Kıbrıs'taki görünürlüğünü arttırmıştır[60].

M. Necati Özkan'ın Kıbrıs Türk toplum haklarının kazanılması ve korunmasına dair girişimleri sonraki yıllarda da devam etmiştir. Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosu tarafından 1936 yılında Hariciye Vekâletine gönderilen ve Kıbrıs Türklerinin seçtiği son vekil M. Necati Özkan'ın anlatımına göre düzenlenen raporda; İngiliz yönetiminin kamuda görevli Kıbrıs Türklerinin maaşlarından kesinti yaptığı, bu durumun Kıbrıs Türklerinin ekonomik durumunu daha da kötüleştirdiği, bundan etkilenen Kıbrıs Türklerinin Türkiye'ye göç ettiği ve bunun önüne geçilmesi gerektiği belirtilerek Kıbrıs Türklerinin ekonomik durumlarını iyileştirmek amacıyla Ada'da sigara fabrikasının kurulmasını, girişimci Kıbrıs Türklerinin kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Türkiye İş Bankası'nın Lefkoşa'ya bir şube açmasını, ekonomik alanda kendisinin de yaptığı bu vb. girişimlerin desteklenmesi hâlinde Kıbrıs Türklerinin ekonomik sorunlarının azalacağı ifade edilmiştir[61].

İngiltere'nin İsyan sonrasında uygulamaya başladığı yeni politika doğrultusunda Kıbrıs'taki yerel toplumların millî duyguları kontrol altına alınmak istenmiş ve bu amaçla istihbarat çalışmaları da yapılmıştır. Bu kapsamda M. Necati Bey'in liderliğini üstlendiği Kemalist Halkçı grubun faaliyetleri yakından

59 M. Necati Bey'e Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından verilen "Özkan" soy ismini gösterir belge, M. Necati Özkan'ın iş yerlerine 1953 yılında yapılan kundaklama sonrasında yanmıştır. M. Necati Özkan'ın oğlu İ. Baydü Özkan ile yapılan sözlü tarih görüşmesi, 23 Ağustos 2023. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün M. Necati Bey ile birlikte "Güvendiren" soy ismini verdiği diğer kişi olan Fatih Bey'in haberleştirildiği İstiklal gazetesinin nüshası EK-2'dedir; Birinci, **a.g.e.**, s.224-226.

60 **A.g.e.**, s.58; M. Necati Özkan'ın kızı Fethiye Sanlıkol'un kişisel arşivindeki Altı Ok sigara paketinin görseli EK-3'tedir.

61 **BCA** 030-10-124-886-14, Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Konsolosunun Hariciye Vekâletine gönderdiği 4-5 Teşrinisani 1936 tarihli Kıbrıs Türkleri hakkındaki Raporu.

izlenerek fişlenmiştir. Lefkoşa Polis Karargâhından Sömürge Sekreterine 2 Kasım 1936 tarihinde gönderilen raporda; Kıbrıs Türklerinden yaklaşık 20 kişinin Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) yasama yılı açış konuşmasını dinlemek amacıyla Lefkoşa'daki Kardeş Ocağı'nda toplandığı, Atatürk'ün konuşmasında en önemli vurguyu ise İskenderun ve Antakya'ya yaptığı, her iki bölgenin de geleceği ile yakından ilgilendiğini söylediği sırada konuşmayı dinleyen grubun içinde bulunan Dr. Pertev'in "Sıra bize de gelecek" diyerek bu yöndeki beklentilerini ifade ettiği belirtilmiştir[62]. Aynı raporun ekinde Kardeş Ocağı üyesi 62 kişinin isimleri yazılmış, ayrıca listede yer almayan 48 kişinin daha Kardeş Ocağı üyesi olduğu, bunlar arasında İngiliz yönetimi karşıtlığı ile bilinen M. Necati Özkan, M. Remzi Okan, Dr. Ahmet Pertev, Fadıl Korkut'un da olduğu belirtilmiştir[63].

Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosunun bu dönemde Kıbrıs Türkleri hakkındaki raporlarından biri de 1937 yılının ekim ayında düzenlenmiştir. M. Necati Özkan'ın bilgilerine dayanılarak yazılan raporda; M. Necati Özkan'dan "Kavanin Meclisi Azası" olarak bahsedilmiş, Kıbrıs Türklerinin eğitim öğretim faaliyetleri ile ilgili tespitler yapılmış, Sömürge Yönetimi'nin dini kimlikleri öne çıkaran politikaları uygulamaya soktuğu, Atatürk Devrimlerinin Ada'da da kabul gördüğü, İngiliz taraftarı Evkaf üyesi M. Münir'in ise buna karşı çıktığı ve fes giymeye ısrarla devam ettiği, buna karşılık az sayıda yaşlı Kıbrıs Türk'ü hariç herkesin şapka giymeye başladığı, yeni Türk harflerinin gazetelerde kullanılmaya ve okullarda ise öğretilmeye başlandığı belirtilmiş, üniversite tahsili için Türkiye'ye giden, ancak öğrenimleri sonunda Kıbrıs'a dönmeyen gençlerin Ada'ya geri dönmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır[64]. Kıbrıs Türk Millî Kongresi Heyeti Merkeziyesi adına; M. Necati Özkan, H. Sait ve Remzi Okan'ın imzaladığı ve 26 Mayıs 1937 tarihinde Başbakan İsmet İnönü'ye gönderilen bir başka yazıda ise Kıbrıs Türklerinin durumları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve İngiliz yönetiminin Kıbrıs Türklerinin toplum haklarını elde etme mücadelesine yaptığı olumsuz etkiler de ifade edilmiştir[65].

62 **FCO**, 141-2551, 3, Lefkoşa Polis Karargâhından Sömürge Sekreterine gönderilen yazı, 2 Kasım 1936, Gizli, C.I.D., No:1099/55.

63 Aynı belge.

64 **BCA**, 030-10-124-886-18, Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Konsolosunun Başbakanlık Müsteşarı Kemal Gedeleç'e gönderdiği 14 Mayıs 1937 tarihli Kıbrıs Türkleri hakkındaki Raporu.

65 **BCA**, 030-10-124-886-19, Kıbrıs Türk Millî Kongre Heyeti Merkeziyesi'nin 26 Mayıs 1937 tarihinde Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği yazı.

Bu dönemde öne çıkan bir başka gelişme ise Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'ne ait Hamidiye Zırhlısının Kıbrıs'ı ziyareti olmuştur. Deniz Harp Okulu öğrencilerinin eğitimleri için kullanılan Hamidiye Zırhlısı 20 Haziran 1938 tarihinde Mağusa Limanı'na demirlemiş ve Kıbrıs'ta birkaç gün kalmıştır. Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosu Ekrem Arar tarafından Hamidiye Komutanı ve mürettebatı onuruna yemek verilmiş ve hatta Kıbrıs Türklerinin Hamidiye Zırhlısını görebilmeleri için Lefkoşa'dan Mağusa'ya ilave tren seferleri düzenlenmiştir[66]. M. Necati Özkan Kıbrıs Türklerinin seçilmiş son lideri olarak Hamidiye Komutanı ve mürettebatı ile yakından ilgilenmiştir. Hamidiye Zırhlısının Kıbrıs'ı ziyareti bir başka olaya daha vesile olmuştur. M. Necati Bey, Hamidiye Komutanı onuruna verilen yemekte tanıştığı Leman Hanım ile kısa bir süre sonra hayatını birleştirmiştir[67].

Kıbrıs Türkleri, uzun yıllar sonra TSK envanterinde bulunan ve denizci subay adaylarının eğitimi için tahsis edilen Hamidiye Zırhlısını coşku ile karşılamış ve büyük ilgi göstermişlerdir. Kıbrıs Türklerinin millî duygularının ne kadar canlı ve coşkulu olduğunu bir kez daha gösteren bu ziyaret İngiliz yönetimi tarafından da rapor edilmiştir. Raporda; ziyaret sırasında *Söz* ve *Ses* gazetelerinde milliyetçi yayımlar yapıldığı, Lefkoşa Konsolosu ile birlikte Hamidiye Zırhlısını ziyaret eden kişiler arasında bulunan M. Necati Özkan'ın Kıbrıs Türklerinin lideri gibi davrandığı özellikle vurgulanmış, beş bine yakın Kıbrıs Türk'ünün Zırhlıyı ziyaret ettiği esnada "Yaşasın Atatürk" tezahüratları yaptıkları belirtilmiştir[68].

M. Necati Özkan'ın siyasi yaşamını doğrudan etkileyecek olan gelişme ise İngiliz yönetiminin 1938 yılında Türkiye'ye ilettiği bir mesaj olmuştur. Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihinde hayatını kaybetmesinin etkileri Kıbrıs'ta da görülmüş, Kıbrıs Türkleri evlerine, kahvehanelerine ve kulüplerine astıkları fotoğraflarla O'nun yokluğunu gidermeye çalışmışlardır[69]. Sömürge Yönetimi hem M. Necati Özkan'ın Kemalist söylem ve eylemlerinin Kıbrıs Türklerinde yarattığı etkiler hem Hamidiye Zırhlısının ziyareti sırasındaki coşkulu karşılama ve ağırlama süreci hem de Atatürk'ün hayatını kaybetmesinden

66 **Söz**, 18 Haziran 1938, Sayı:1180, s.2; Birinci, **a.g.e.**, s.235.

67 M. Necati Özkan'ın oğlu İbrahim Baydü Özkan ile yapılan Sözlü Tarih Çalışması, 25 Haziran 2021, Girne.

68 İngiliz Arşiv belgesi Public Record Office (PRO) (FO 371/21935)'den aktaran Birinci, **a.g.e.**, C I, s.235-236.

69 Birinci, **a.g.e.**, s.245.

sonrasındaki kitlesel tepkiler karşısında yeni bir politikayı uygulamaya karar vermiştir. Yeni politika kapsamındaki ilk uygulama Atatürk'ün hayatını konu edinen belgesel filmin Kıbrıs'a girişi ve sinemalarda gösteriminin yasaklanması olmuştur. Türkiye, Sömürge Yönetiminin aldığı bu karar sonrasında 24 Aralık 1938 tarihinde İngiltere'nin Ankara Büyükelçiliği Müsteşarı Morgan, Dışişleri Bakanlığına çağırmıştır. Dışişleri Bakanlığı Genel Müdürü Esat Atuner ile görüşen Müsteşar Morgan, Hamidiye Zırhlısı ziyaretinin Türkler arasında büyük bir heyecan yarattığını ifade etmiş, Atatürk konulu belgeselin gösteriminin bu heyecanı daha da arttıracağından dolayı yasaklandığını belirtmiş ve Kıbrıs Türk toplumunda millî duyguların artmasında öne çıkan M. Necati Özkan'ın Türkiye tarafından desteklenmemesinin uygun olacağını vurgulamıştır[70]. İngiliz bürokrasisi tarafından iletilen bu mesajın olumsuz etkileri M. Necati Özkan'ın siyasi hayatının sonraki döneminde görülmüştür.

Kavanin Meclisi'nin seçilmiş son vekili olan M. Necati Bey'in liderliğini üstlendiği Kemalist Halkçı harekete karşı yürütülen İngiliz politikasının bir başka somut gelişme 1939 yılında yaşanmıştır. Kurulduğu günden itibaren Kemalist Halkçı hareketi destekleyen Söz gazetesi İngilizler tarafından kontrol altına alınmak istenmiştir. M. Necati Özkan, 19 Şubat 1939 tarihinde Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğüne gönderdiği yazıda; *Söz* gazetesinin bir süredir Kemalist Halkçı hareketi desteklemediği ve gazetenin sahibi M. Remzi Okan'ın kızı Vedia Okan'ın İngilizlerin desteği ile Londra'ya eğitime gönderildiğini, Kemalist Halkçılar adına bir gazete yayımlamak istediğini ve bu kapsamda maddi olarak desteklenmeye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir[71].

İkinci Dünya Savaşı öncesi ve başlarında Kıbrıs'ta yaşanan gelişmeler sonraki döneme doğrudan etki etmiştir. Kıbrıs Türkleri bu dönemde Kemalist Halkçı hareketin lideri M. Necati Özkan'ın faaliyetlerini desteklemişler, ancak bu destek İngiliz Sömürge Yönetimini rahatsız etmiş kurgu olduğu iddia edilen İsyan sonrasında bu çabalar engellenmeye çalışılmıştır.

III. İkinci Dünya Savaşı Esnası ve Sonrasındaki Gelişmelerin M. Necati Özkan'ın Liderliğine Etkileri (1943-1949)

Kıbrıs'taki siyasi ortam daha İkinci Dünya Savaşı esnasında değişmeye başlamıştır. ABD ile İngiltere 14 Ağustos 1941 tarihinde savaş sonrasında

70 Public Record Office (PRO/ FO 371/23296'dan aktaran Birinci, **a.g.e.**, s.246.

71 **BCA**, 30-01-00-00-36-218-1, Kıbrıs Türkleri Mümessili M. Necati Özkan tarafından 19 Şubat 1939 tarihinde CHP Umum Kâtipliğine gönderilen yazı.

kurulacak uluslararası sistemin esaslarını belirlemişler ve bu konuda bir antlaşma imzalamışlardır. Atlantik Şartı olarak da bilinen antlaşma metninde; savaştan sonra toprak kazanılmaması, halkların onayı alınmadan toprak değişikliği yapılmaması, halkların geleceklerini kendilerinin tayin edebilmesi (self-determination), uluslararası alanda iş birliklerinin geliştirilmesi, temel ham maddelerden eşit biçimde faydalanılması kararlaştırılmıştır[72]. Atlantik Şartında da yer alan halkların geleceklerini belirleme hakkına dair ilke Kıbrıs Rumlarının sonraki dönemde takip edecekleri politikanın esasını oluşturmuştur. İngiliz yönetimi, Atlantik Şartı kapsamında Kıbrıs'taki yeni politikası doğrultusunda ilk olarak Rumların siyasi örgütlenmesi olan Çalışan Halkın İlerici Partisi (Anorthotikon Komma Ergazomenou Laou/AKEL)'nin 14 Nisan 1941 tarihinde kuruluşuna izin vermiştir[73]. İngilizler, AKEL'in kuruluşundan iki yıl sonra Kıbrıs Türklerinin de siyasi örgütlenmelerini de dolaylı desteklemişlerdir. M. Necati Özkan'ın siyasi faaliyetlere tekrar başlamasına yol açan gelişme de bu dönemde olmuştur. Lefkoşa Belediye Meclisi'nin 1943 yılı Mart ayında yapılan seçimlerinde başarılı olan[74] M. Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük sonraki dönem siyasi gelişmelerin merkezinde yer almışlardır.

M. Münir'in 1943 yılı nisan ayı başlarında Kıbrıs Türk aydınlarıyla bir araya geldiği ve Kıbrıs Türklerinin de siyasi bir örgüt kurarak haklarını araması doğrultusunda tavsiyelerde bulunduğu, hatta böyle bir örgütlenmenin yapılması hâlinde kendisinin Sömürge Yönetimi'nin desteğinin alınması konusunda yardımcı olacağını da ifade ettiği iddia edilmiştir[75]. Nitekim M. Münir ilk Kıbrıs Türk siyasi örgütlenmesinin içinde yer almak için girişimde bulunmuş ve gelişmeleri sömürge yönetimine bildirmiştir[76].

---

72 Kamuran Gürün, **Savaşan Dünya ve Türkiye (Savaş 1939-1945)**, Tekin Yayınevi, İstanbul 2000, s.264-265.

73 Nikos Kranitiotis, **Zor Yıllar**, KKTC Enformasyon Dairesi Yayını, Lefkoşa 1985, s. 8; Balyemez, **a.g.e.**, s.117.

74 Lefkoşa Belediye Meclisi'nin 1943 yılında yapılan seçimlerinde; M. Necati Özkan, Dr. Fazıl Küçük, Şükrü Veysi ve Necmi Avkıran Türklere tahsis edilen kontenjanı kazanmışlardır. Ayrıntılı bilgi için bk. Balyemez, **a.g.e.**, s.130-132.

75 Gazioğlu, **a.g.e.**, s.338; Birinci, **a.g.e.**, s.250; M. Necati Özkan, Kıbrıs Türklerinin siyasi parti kurmalarını ve toplum haklarını arama mücadelesini bu örgüt aracılığı ile yapmaları gerektiği fikrinin ilk kez kendisi tarafından gündeme getirildiğini iddia etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Birinci, **a.g.e.**, s.251 ve **İstiklal**, 06.01.1951, Sayı: 354, s.1.

76 **FCO**, 141-2816-2, T.S.B. tarafından C.S.ye yazılan rapor, 2.2.44.

Lefkoşa Belediye Meclisi Türk üyelerinden Şükrü Veysi'nin yaptığı çağrı kapsamında Evkaf İdaresi'nde toplanan 76 kişi, 18 Nisan 1943 tarihinde Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK)'nu kurmuştur[77]. M. Necati Özkan KATAK yönetim kurulunda görev alırken, böyle bir girişimin öncülüğünü yapan İngiliz taraftarı M. Münir seçilememiştir[78]. KATAK kurulduktan kısa bir süre sonra yönetime seçilen Dr. Fazıl Küçük ile M. Necati Özkan arasında gerginlik yaşanmaya başlamıştır[79]. Bu durum Kıbrıs Türklerinin hak arama mücadelesini doğrudan etkilemiştir. M. Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük arasındaki toplum liderliği konusunda yaşanan gerginlik yönetim kurulu toplantılarında da gündeme gelmiş ve Dr. Fazıl Küçük, M. Necati Özkan'ın çalışmalarını eleştirmiştir[80]. M. Necati Özkan ile İsviçre'deki tıp tahsilini tamamladıktan sonra Ada'ya dönen ve toplum sorunlarıyla yakından ilgilenmeye başlayan Dr. F. Küçük arasındaki fikir ayrılıklarının temelinde merkezi yönetimden bağımsız hareket etmek yönündeki tutum ve davranışlarının önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Nitekim Dr. Fazıl Küçük ile birlikte hareket eden Şükrü Veysi, KATAK'ın kuruluşunun üzerinden henüz bir hafta geçmesine rağmen yönetime gönderdiği yazıda M. Necati Özkan'ın 23 Nisan'da Halkevi'nde yaptığı konuşmanın örgüt amaçlarına aykırı olduğunu belirtmiş ve açıklama yapmasını istemiştir[81]. Dr. Fazıl Küçük, sahibi olduğu Halkın Sesi gazetesinde 30 Nisan 1943 tarihinde yayımlanan yazısında ise M. Necati Özkan'ın KATAK aleyhtarı olduğunu belirterek Şükrü Veysi'nin iddiasını desteklemiştir[82].

Kıbrıs Türkleri açısından çok önemli bir örgütlenme olması gereken KATAK'ın kuruluşunun üzerinden henüz bir hafta geçmesine ve örgütün başarısızlığına dair somut bir gelişme olmamasına rağmen M. Necati Özkan'a yönelik

77 KATAK ile ilgili bilgilere Dr. Fazıl Küçük Vakfı ve KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD)'ndeki belgelerden ulaşılmıştır. **Dr. Fazıl Küçük Vakfı KATAK Karar Defteri**; **MAAD**, KTY 04-1943-05-01.

78 "Türk Azınlığının Haklarını Koruyacak Yeni Bir Cemiyet Kuruldu", **Halkın Sesi**, 21 Nisan 1943, s.1; Birinci, **a.g.e.**, s.252, 255; **MAAD**, KTY 04-1943-79-01, Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu (KATAK) Anayasa; Kemal Tekakpınar, ve Demiray Doğansal, **DR. FAZIL KÜÇÜK (1906- 1984)**, C I, Lefkoşa 1991, s.26.

79 Birinci, **a.g.e.**, s.256.

80 **MAAD**, KTY 04-1943-141-01; KATAK Faal Heyet Toplantı Tutanağı, 23 Ekim 1943.

81 **MAAD**, KTY 04-1943-98-01; Şükrü Veysi'nin M. Necati Özkan hakkındaki yazısı, 27 Nisan 1943.

82 Fadıl Küçük, "KATAK açılırken", **Halkın Sesi**, 30 Nisan 1943, s.1.

eleştirilerin sadece KATAK'ın kuruluş amaçlarına aykırı söylem ve eylemlerden kaynaklandığının ifade edilmesi gerçekçi olmadığını ifade edilebilir. Nitekim Dr. Fazıl Küçük ve Şükrü Veysi, M. Necati Özkan'ı eleştirmesine rağmen KATAK Sekreteri Fadıl Korkut, *Söz* gazetesinde yayımlanan haberde M. Necati Özkan'a örgütün teşkilatlanmasına verdiği destekten dolayı teşekkür etmiş[83] ve bir bakıma Kıbrıs Türk siyasal liderliğindeki bölünmenin saflarını belirlemiştir.

Örgüt içinde bu gelişmeler yaşanırken teşkilatlanmadan sorumlu olan M. Necati Özkan bir yandan Ada genelinde şubelerin kurulması faaliyetlerine odaklanmış diğer yandan da Kıbrıs Türk toplumunu yakından ilgilendiren kararların alınmasına destek vermiştir. M. Necati Özkan'ın da üyesi olduğu KATAK yönetim kurulunun 1943 yılında Kıbrıs Türk toplumu yararına aldığı kararlar şunlar olmuştur[84]: Erkek Lisesi'ne kabul edilmeyen kişilerin eğitimlerinin aksamaması amacıyla ortaokul açılması ve öğretmen istihdam edilmesi ile 29 Ekim gününün Cumhuriyet Bayramı olarak resmî tatil kabul edilmesi için hükûmet nezdinde girişimde bulunulması. Burada bir detay dikkat çekmektedir: Aralarında anlaşmazlık olmasına rağmen hem M. Necati Özkan'ın hem de Dr. Fazıl Küçük'ün alınan kararları destekleyerek birlikte hareket etmeleridir. Kıbrıs Türklerinin birlikte hareket etmeleri gerekliliğinin öne çıktığı bu dönemde önemli bir gelişme daha yaşanmış ve Kemalist Halkçıların destekçisi *Söz* gazetesi KATAK yönetimine satılmıştır[85]. M. Necati Özkan ile Dr. Fazıl Küçük arasındaki sorunlu ilişki, zaman zaman göz ardı edilmişse de uygun şartlar oluştuğunda tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Dr. F. Küçük'ün sahibi olduğu *Halkın Sesi* gazetesinde 16 Aralık 1943 tarihinde yayımlanan bir haberde, KATAK Lefkoşa Federasyonu toplantısına katılmak için şehre gelen kişilerin M. Necati Özkan tarafından evine yönlendirildikleri ve Federasyon seçimlerinde kendisine oy verilmesinin istendiği belirtilmiştir[86]. Bu haberden iki hafta sonra bu kez M. Necati Özkan, Dr. Fazıl Küçük'ün örgüt adına yaptığı harcamalara kendi özel tüketimlerini de dâhil ettiğini Söz gazetesi

83 **Söz**, 28 Nisan 1943, Sayı: 2005, s.2; Birinci, **a.g.e.**, s.258.

84 **MAAD**, KTY 04-1943-101-01, Lefkoşa Faal Heyet Kararları, 5 Haziran 1943; **MAAD**, KTY 04-1943-114-01, Lefkoşa Faal Heyet Kararları, 19 Temmuz 1943; **MAAD**, KTY 04-1943-119-01, Lefkoşa Faal Heyet Kararları, 12 Ağustos 1943; **MAAD**, KTY 04-1943-172-01, KATAK Lefkoşa Federasyon Toplantısı Kararları.

85 **MAAD**, KTY 04-1943-127-01; Vedia Okan tarafından KATAK Faal Heyet üyesi Fadıl Korkut'a gönderilen yazı, 19 Eylül 1943; EK-4.

86 Fadıl Küçük, "Seçim Böyle Mi Olur?", **Halkın Sesi**, 16 Aralık 1943, s.1.

aracılığıyla duyurmuştur[87]. KATAK Faal Heyet üyeleri arasında yaşanan gerginlik örgütün diğer kişileri tarafından da fark edilmiş ve bu tür sorunlarla uğraşmak yerine toplum haklarının elde edilmesi için birlikte hareket edilmesi gerektiği vurgulanarak ilgili kişiler bir bakıma uyarılmışlardır[88]. Ancak ne M. Necati Özkan ne de Dr. Fazıl Küçük tutum ve davranışlarından vazgeçmişler, zaman zaman ortak hareket etmişlerse de çoğu zaman da farklı politikalar izleme düşüncelerinde ısrarcı olmuşlardır.

Kıbrıs Türk siyasi hayatının iki önemli şahsiyeti arasındaki bu gerilim 1944 yılı baharında son bulmuştur. KATAK üyesi Dr. Fazıl Küçük, 1943 yılı sonlarında önce yönetimden sonra da örgütten ayrılarak Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi (KMTHP) adıyla yeni bir örgüt kurmuştur[89]. Kıbrıs Türkleri, 1944 yılından itibaren bu iki siyasi örgüt etrafında toplanmış ve toplum haklarını bunlar aracılığı ile elde etmeye çalışmışlardır. Bu durum zaman zaman Kıbrıs Türk toplumunun hangi örgüt tarafından temsil edildiğine dair sorunların oluşmasına da yol açmıştır. M. Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük, 1944 yılından sonra farklı örgüt çatıları altında faaliyet yürütmüşler, karşılıklı suçlamalarına son vermişler ve özellikle millî konular söz konusu olduğunda birlikte hareket ederek kişisel anlaşmazlıkları bir kenara bırakabilmişlerdir. Bu iddiaya destekleyecek somut bir gelişme ise İngiltere Sömürgeler Bakanı Özel Temsilcisi Sir Cosmo Parkinson'un Kıbrıs ziyareti olmuştur. Söz konusu ziyaret öncesinde her iki örgüt birlikte hareket etmiş ve Özel Temsilciye verilmek üzere Kıbrıs Türk toplum haklarının yazılı olduğu bildiriyi ortaklaşa hazırlamışlardır[90].

IV. M. Necati Özkan'ın Siyasi Hayatının Son Safhası (1949-1953)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de Kıbrıs Türklerinin mücadelesine olan ilgi günden güne artmaya başlamıştır. Kıbrıs ve Kıbrıs Türklerine artan ilgi; Hürriyet gazetesi sahibi Sedat Simavi[91], Kıbrıs Okullarından Yetişenler Cemiyeti (KOYC), Kıbrıs Türk Kültür Derneği (KTKD), Türkiye Millî Talebe Cemiyeti (TMTC) ve Türkiye Millî Gençlik Teşekkülü (TMGT) ve KATAK ile KMTHP'nin faaliyetleri sayesinde olmuştur[92].

87 M. Necati Özkan, "Sayın Dr. Fazıl Küçük'e", **Söz**, 30 Aralık 1943, s.1.

88 **MAAD**, KTY 04-1943-195-02.

89 Balyemez, **İngiliz Yönetimi Döneminde...**, s.147-165.

90 "KATAK Sekreterliğinden", **Söz**, 14 Ağustos 1944, s.2.

91 Anıl Çeçen, **Kıbrıs Çıkmazı**, Toplumsal Dönüşüm yayınları, İstanbul 2005, s.55-57.

92 **BCA**, 030-01-123-783-9, Türkiye Millî Gençlik Teşekkülleri Kıbrıs İşleri Komisyonu'nun Başbakanlık Hususi Kalem Müdürlüğüne göndermiş olduğu yazı.

Türkiye'de yaşayan Kıbrıs doğumlu kişilerin kurduğu örgütlerin temsilcileri 1949 yılından itibaren Ada'ya daha sık gelmişler ve Kıbrıs Türk örgütlerinin birleşerek hareket etmesini teşvik etmişlerdir[93]. Ancak Kıbrıs Türklerinin İngiliz döneminde seçilmiş son lideri ve Millî Kongre'nin fikir babası M. Necati Özkan bu çabaların dışında tutulmuştur. M. Necati Özkan, bu dönemde KATAK'a olan güvensizliğinden dolayı örgütten uzaklaşmış[94] ve kendisine yakın düşüncede olanlarla birlikte hareket ederek aynı amaç doğrultusunda farklı bir kulvarda politika yapmıştır. M. Necati Özkan bu kapsamda önce kendisine ait bir gazete yayımlamayı, sonra ise parti kurup siyasal ortamı etkileyerek Kıbrıs Türklerinin haklarını elde etmeye karar vermiş ve amacını gerçekleştirmek için öncelikle Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü ziyaret etmiştir[95]. M. Necati Özkan "(Kıbrıs) Birinci Daire-i İntihabiye Son Mebusu" sıfatıyla Cumhurbaşkanı ile yaptığı görüşmede düşüncelerini aktarmıştır. Ancak M. Necati Özkan'ın Kıbrıs Türklerinin temsilcisi sıfatı ile yaptığı görüşmeye Ada içinden şiddetli bir muhalefet oluşmuştur. KMTHP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Cumhurbaşkanı İnönü'ye gönderdiği telgrafta; M. Necati Özkan'ın hiçbir temsil yetkisi olmadığını belirtmiş ve O'nun Kıbrıs Türk toplumu adına görüşme yapamayacağını ifade etmiştir[96]. Tepkiler sonrasında Cumhurbaşkanlığı tarafından açıklama yapılması zarureti doğmuş ve eleştirilerin gerçekçi olmadığı ifade edilmişse[97] de muhaliflerin tutumları değişmemiş, M. Necati Özkan'a karşı olan kişi ve örgütlerin sayısı ilginç bir şekilde günden güne artmıştır!

Kıbrıs'taki gelişmelerin yeniden şekillenmeye başladığı ve İngiltere'nin Ada politikasını yeni bir sürece soktuğu bu dönemde Kemalist Halkçı M. Necati Özkan'ın siyasi bir aktör olmasını istemeyen kişi ve örgütler hem Türkiye hem de Kıbrıs'ta etkili olmaya başlamışladır. M. Necati Özkan'ın Kıbrıs Türklerinin Var Olma mücadelesinden dışlanmasına yönelik çabaları değerlendirirken İngiliz hükûmetinin 1938 yılında Dışişleri Bakanlığına gönderdiği yazının göz önünde bulundurmanın önemli bir detay olduğu da vurgulanmalıdır!

93 **Halkın Sesi**, 27 Ekim 1949, s.1; Altay Sayıl, **Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgüt Çalışmaları**, 1 bs., Yay Ajans Ltd., Lefkoşa 2010, s.339.

94 Mapolar, **a.g.e.**, s.266-272.

95 Birinci, **a.g.e.**, C IV, s.160.

96 Balyemez, **a.g.e.**, s.299; Birinci, **a.g.e.**, C II, s.155. "İnönü Bay Necati'yi Kabul Buyurdular", **Hür Söz**, 8 Haziran 1949, s.1.

97 Birinci, **a.g.e.**, C I, s.268-269.

M. Necati Özkan, kendisine karşı oluşan cepheye karşı mücadeleden vazgeçmemiş ve 1949 yılı ekim ayında *İstiklal* gazetesini yayımlamaya başlamış, 09 Mart 1950 tarihinde Cumhurbaşkanı İnönü'ye gönderdiği yazıda ise maddi destek talebinde bulunduktan[98] sonra 04 Haziran 1950 tarihinde ise Kıbrıs Türk Birliği İstiklal Partisi (KTBİP)'ni kurmuştur[99].

M. Necati Özkan, Kıbrıs Türk toplum haklarını elde etmek ve Enosis'in gerçekleştirilmesine engel olmak amacıyla yeniden başladığı siyasi hayatında Türkiye ile ilişkilere önem vermiştir. Özkan, dönemin dinamiklerinin de etkisiyle yeni oluşturulan bu politika kapsamında; Cumhurbaşkanı Celal Bayar, TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Başbakan Adnan Menderes ile Pakistan ve İngiltere'nin diplomatik misyonlarıyla 17 Kasım 1950 tarihinde görüşmüştür[100]. M. Necati Özkan'ın Türkiye ziyareti muhaliflerini kızdırırken Kıbrıs Türk toplumundaki siyasi bölünmenin derinleşmesine yol açmış, KATAK'ın kuruluşuyla başlayan süreç Küçük ile Özkan anlaşmazlığını daha da kutuplaşmıştır[101]. Kıbrıs Türklerinin birlik ve beraberlik hâlinde hareket etmelerini sağlamak amacıyla TMGT Kıbrıs Komisyonu üyesi Mehmet Ali Pamir ve KOYC Başkanı Nevzat Karagil, farklı tarihlerde M. Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük ile görüşmüşler ve aralarındaki husumetin bitmesi gerektiğini söylemişlerse de olumlu karşılık alamamışlardır[102].

M. Necati Özkan'ın siyasi faaliyetlerini doğrudan etkileyen gelişme ise 1950 yılı aralık ayında yaşanmıştır. M. Necati Özkan aralık ayının ilk günlerinde evine giderken saldırıya uğramış ve ağır yaralanmıştır. Ertesi gün *İstiklâl* gazetesi saldırıyı manşetten şöyle duyurmuştur[103]:

> "Başyazarımız Necati Özkan'a dün öğleden sonra İstiklal yazıhanesinden evine gitmek maksadıyla Mecidiye sokağında bulunan Ahmet Mithat

98 **BCA**, 030-01-17-98-3, İstiklal Sahibi ve Başmuharriri M. Necati Özkan tarafından Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye gönderilen yazı.

99 Kıbrıs Türk Birliği istiklal Partisi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Balyemez, **a.g.e.**, s.298-311.

100 Birinci, **a.g.e.**, C I, s.275-278; **İstiklal**, 26 Kasım 1950; **İstiklal**, 28 Kasım 1950; **İstiklal**, 1 Aralık 1950; **İstiklal**, 9 Aralık 1950; **İstiklal**, 15 Aralık 1950.

101 Birinci, **a.g.e.**, C IV, s.161,163.

102 **A.g.e.**, s.165.

103 "Başyazarımıza Yapılan Çirkin Saldırı", **İstiklal**, 5 Şubat 1950; EK-5; Necati Ahmet Özkan ile görüşme, 23 Ağustos 2023.

> Akpınar'ın Pastahanesi önünden geçerken, Ankara'daki Kültür Derneği Asbaşkanı Mehmet Ali Pamir'in kardeşi Enver Mustafa'nın çirkin bir tecavüz ve taarruzuna uğramıştır."

Kendi gazetesi *İstiklâl*'e haber olan M. Necati Özkan evinde tedavi gördüğü sırada yakın dostu Hür Keşmir Hükûmet Başkanı Serdar Muhammed İbrahim Han kendisine ve lohusa eşine geçmiş olsun ziyaretinde bulunmuş ve yeni doğan bebeğine İbrahim ön adını koymuştur[104].

M. Necati Özkan'a yapılan saldırı ne Özkan'ın ne de Küçük'ün geri adım atmasını sağlamıştır. M. Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük sonraki dönemde de fırsat buldukça birbirleri hakkındaki eleştirilerini sahibi oldukları gazeteler aracılığıyla yapmaya devam etmişlerdir[105].

M. Necati Özkan ile Dr. Fazıl Küçük arasındaki gerginliği tırmandıran bir başka gelişme ise 1951 yılı Mayıs ayında yaşanmıştır. M. Necati Özkan'ın, İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay tarafından kabul edilmesi Dr. Küçük ve taraftarlarının tepkisini çekmiştir[106]. *Hür Söz* gazetesinde yayımlanan "M. Necati Özkan Türk Mahkemesinde yargılanacak mı?" başlıklı haber dikkat çekicidir[107]. İngiliz vatandaşı olan M. Necati Özkan'ın Türkiye'deki mahkemelerde yargılanacağını ileri sürmek, yaşanacak gelişmeleri örtülü olarak gündeme getirmenin bir başka yöntemi olduğu ifade edilebilir.

M. Necati Özkan bir buçuk ay kaldığı Türkiye'de Başbakan Adnan Menderes, TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü de dâhil olmak üzere üst düzey temaslarda bulunduktan sonra haziran ayında Kıbrıs'a dönmüştür[108]. M. Necati Özkan, Türkiye'deki temasları sırasında ve Kıbrıs'a döndükten sonra *Halkın Sesi* ve *Hür Söz* gazetelerinin kendisini hedef alan

104 "Keşmir Başkanı Serdar Muhammed İbrahim Han Memleketimizde", **İstiklal**, 9 Şubat 1950; İ. Baydü Özkan ile yapılan görüşme, 23 Ağustos 2023, Girne/KKTC.

105 **Halkın Sesi**, 21 Mart 1951; İstiklal gazetesi arşivine Necati Özkan Vakfı Arşivinden ulaşılmıştır. M. Necati Özkan, "Kıbrıs Meselesinde Endişeye Lüzum Yoktur", **İstiklal**, 30 Mart 1951; M. Necati Özkan, "Demokrat Hükümete Yersiz Hücumlarda Bulunanların Sureti Haktan Görünmek Gayretleri Boşunadır", **İstiklal**, 31 Mart 1951; M. Necati Özkan, "Halkı Neşriyatımız Karşısında Siyasi Hezimetlerini kabule Mecbur Kaldılar, **İstiklal**, 01 Nisan 1951; **Halkın Sesi**, 08 Nisan 1952; "Türk Bankasının Yıllık Olağan Toplantısı Gürültü Oldu", **İstiklal**, 09 Nisan 1952.

106 "Necati Özkan İstanbul'da", **İstiklal**, 27 Mayıs 1951.

107 Aynı haber.

108 "Başyazarımız Bugün Geliyor", **İstiklal**, 08 Haziran 1951.

yayımlarından dolayı dava açmıştır[109]. M. Necati Özkan'a yönelik saldırılar sonraki aylarda da devam etmiş ve kendisine "Vatan Haini ve Komünist" gibi ithamlarda bulunulmuştur[110]. Komünist olmakla suçlanmanın dönemin en etkili karalaması olduğu göz önüne alındığında bu stratejinin M. Necati Özkan karşıtlarının Makyavelist[111] muhterisliğini göstermesi bakımından önemli bir detaydır.

M. Necati Özkan, Rumların Enosis amaçlı faaliyetlerini günden güne arttırmaları karşısında "partiler üstü bir politika ve Kıbrıslı Türkler arasında sağlanacak barış ortamı ile birlik ve beraberlikle" hareket edilmesinin önemine dikkat çekmiş ve bu amaçla bir de toplantı yapmıştır[112]. Ancak M. Necati Özkan'ın bu girişimi KMTB Başkanı Dr. Fazıl Küçük tarafından desteklenmemiş, üstelik yapılan toplantıda Kıbrıs Türklerinin haklı davasına zarar verildiği ileri sürülerek[113] yapılan bu düşünce eleştirilmiştir.

M. Necati Özkan ile Dr. Küçük arasında yaşanan gerginlik 1952 yılında da devam etmiştir. Önce Lefkoşa Türk Bankası'nın nisan ayında düzenlediği yıllık olağan toplantısı ile ilgili olarak İstiklal ve Halkın Sesi gazetelerinde yayımlanan yazılarda taraflar karşılıklı olarak birbirlerini suçlamışlar[114], sonra da ağustos ayında yürürlüğe sokulan Ortaokullar Projesi hakkındaki farklı görüşler ikili arasındaki gerginliği tekrar arttırmıştır. Dr. Fazıl Küçük bu projeyi İngiliz yönetiminin bir oyunu olarak tanımlarken, M. Necati Özkan ise Kıbrıs Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu mali desteği sağlayacak olmasından dolayı projenin yararlı olduğunu ileri sürmüştür[115]. Kıbrıs Türk toplumunun haklarının elde edilebilmesi için yapılan bu mücadeledeki farklı görüşler zenginlik olmaktan öteye geçerek birbirlerine saldırı aracı olarak kullanılması sömürge yönetiminin de politikalarını kolaylaştırmıştır.

M. Necati Özkan'ın siyasi yaşamına doğrudan etki edecek bir başka gelişme ise 1952 yılı eylül ayında yaşanmıştır. M. Necati Özkan, Türkiye'de

109 M. Necati Özkan, "Dava Ediyorum", **İstiklal**, 01 Temmuz 1951.
110 Birinci, **a.g.e.**, C IV, s.198.
111 İtalyan filozof Machiavelli öğretisinde hedefe ulaşmak için her yolun mübah olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Ali Ağaoğulları, **Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler**, 6'ncı Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s.319-341.
112 Birinci, **a.g.e.**, C IV, s.203.
113 **Halkın Sesi**, 29 Kasım 1951.
114 **Halkın Sesi**, 08 Nisan 1952, s.1; **İstiklal**, 09 Nisan 1952, Sayı: 85, s.1.
115 **A.g.e.**, s.239-241.

temaslarda bulunmak amacıyla Kıbrıs'tan ayrılmıştır. Bir buçuk aya yakın bir süre Türkiye'de kalan M. Necati Özkan, temasları esnasında aleyhinde beyanat veren KTKD Yönetim Kurulu üyesi Halil Fikret Alasya ile Mehmet Ali Pamir'i de fırsat buldukça eleştirmiştir[116].

M. Necati Özkan ile muhalifleri arasındaki gerginliğin yeniden yükseldiği bu dönemde önemli bir başka girişim daha yapılmıştır. TMGT Kıbrıs Komisyonu üyeleri Ali İhsan Çelikkan ve Mehmet Ali Pamir, 1952 yılı Ekim ayında Başbakanlık Hususi Kalem Müdürlüğü'ne gönderdikleri yazıda[117]; M. Necati Özkan'ın Türk devlet adamları ile Kıbrıs Türkleri adına resmî temaslar yapmak istediğinin öğrenildiğini, "son derece karışık ve tehlikeli" bir kişi olan M. Necati Özkan'ın daha önceki Türkiye'deki temaslarını Kıbrıs'ta kötüye kullandığı ve Kıbrıs Türkleri tarafından da "1 numaralı halk düşmanı" olarak görüldüğü belirtilmiş ve bu konu hakkında 16 Eylül 1952 tarihli raporun Cumhurbaşkanı ve Başbakan da dâhil olmak üzere birçok kişiye gönderildiği, söz konusu raporun altına "Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu'nun bu konuya dair 27.10.1952 tarihli bir mektubu da ilişik olarak konulmuştur[118]" notu da eklenmiştir.

M. Ali Pamir ile Ali İhsan Çelikkan tarafından Başbakanlık'a gönderilen mektupta ifade edilen ancak uzun araştırmalara rağmen bir türlü bulunamayan KTKF Başkanı Faiz Kaymak'ın M. Necati Özkan ile ilgili yazdığı mektuba 2023 yılında KKTC'de yapılan araştırmalar esnasında tesadüfen ulaşılmıştır[119]. Söz konusu mektup incelendiğinde M. Necati Özkan'a atfen yapılan karalamanın gerçeklikle ilgisi olmadığı ve hatta haddini aşacak sıfatlar kullanılarak onun siyasi hayatını bitirmenin amaçlandığını ifade etmek beis olmayacaktır.

KTKD Başkanı M. Ali Pamir ile KTKF Başkanı Faiz Kaymak arasındaki bir başka yazışma 12 Kasım 1952 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu yazışmada M. Necati Özkan'ın Türkiye'deki resmî kurumlarla yapacağı görüşmelerin engellendiği hatta değil Cumhurbaşkanı ve Başbakan "üçüncü beşinci derece memurlarla bile görüşememesi temin edilmiştir[120]." vurgusu yapılmıştır.

116 **A.g.e.**, s.267-276.

117 **Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Koleksiyonu**, M. Necati Özkan Hakkında Rapor, Kutu:1, Gömlek:10; Belge:10, EK-7.

118 **BCA**, 030-01-123-783-9, Türkiye Millî Gençlik Teşekkülleri Kıbrıs Komisyonu'nun Başbakanlık Hususi Kalem Müdürlüğüne gönderdiği yazı, Nu.23; EK-6.

119 **Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Koleksiyonu**, M. Necati Özkan Hakkında Rapor.

120 **Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Koleksiyonu**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Başkanı M. Ali Pamir tarafından Kıbrıs Türk Kurumlar Başkanı Faiz Kaymak'a gönderilen mektup, 12 Kasım 1952.

Bu belgelerde yazılanlara göre M. Necati Özkan'a yönelik örgütlü bir karalama politikasının yürütüldüğü söylenebilir. KTKF, KTKD ve TMGT gibi hem Kıbrıs hem de Türkiye'deki örgütler M. Necati Özkan'ı hedef alan söylemlerini kararlılıkla sürdürürlerken Kıbrıs Türkleri tarafından Sömürge Yönetimi döneminde seçilen ve çeyrek asırdır toplum haklarını elde edebilmek için mücadele eden M. Necati Özkan'ın "halk düşmanı, son derece karışık ve tehlikeli" bir kişi olarak nitelendirilmiş olması da üzerinde durulması gereken psiko-sosyolojik bir durumdur.

KTKF başta olmak üzere Dr. Fazıl Küçük'ün başkanlığını yaptığı KMTB'nin, M. Necati Özkan'a yönelik eleştirileri 1953 yılında da devam etmiştir. M. Necati Özkan bu eleştirilere cevabını sahibi olduğu gazete aracılığı ile vermiştir. KTKD Başkanı M. Ali Pamir, 1953 yılı şubat ayında KTKF Başkanı Faiz Kaymak'a gönderdiği yazıda, M. Necati Özkan'ın yazılarının dikkate alınmaması gerektiğini söylemiş ve Kıbrıs Türklerinin toplum haklarının korunması amacıyla Türkiye'de yaptıkları özverili çalışmaların Ada'da da gündeme getirilmesini talep etmiştir[121].

Kendisi hakkında yapılan jurnallerden habersiz olan M. Necati Özkan, sonraki dönemde *İstiklal* gazetesinde çıkan yazılarında Türkiye'den Ada'ya gelen M. Ali Pamir, İffet Halim Oruz, Hasene Ilgaz, Tunç Yalman, Yavuz Konnolu, Zeki Peser'in eylem ve söylemlerini eleştirmiş, hatta biraz daha ileri giderek Türkiye'nin Lefkoşa Konsolosu Burhan Işın'ın da görevini tam olarak yapmadığını ifade etmiştir[122]. M. Necati Özkan'ın özellikle Burhan Işın'a yönelik eleştirileri 1953 yılının son ayları da dâhil olmak üzere devam etmiştir[123]. Konsolos Burhan Işın, M. Necati Özkan'ın kendisine yönelik ithamlarını oldukça ağır bir dille cevaplamıştır[124].

M. Necati Özkan'ın hem Türkiye'nin Kıbrıs'taki diplomatik temsilcisine yönelik eleştirileri hem de KTKF Başkanı Faiz Kaymak ve KMTB Başkanı Dr. Küçük ile KTKD'ye karşı olan tavrının sonuçları yakın bir gelecekte görülmüştür. M. Necati Özkan'ın önderliğindeki muhaliflerin desteklediği Müftü adayı Mahmut Kâmil Toker'in propaganda yapmak amacıyla Kıbrıs'a

121 **TTK Faiz Kaymak Koleksiyonu**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu'na gönderdiği yazı, 03 Şubat 1953; EK-8.

122 Birinci, **a.g.e.**, s.299-300; "Talat Taşer'in İkamet Tezkeresinin Yenilenmemesi Memnuniyet Uyandırmıştır", **İstiklal**, 23 Ekim 1953.

123 **İstiklal**, 08 Kasım 1953; **İstiklal**, 11 Kasım 1953; **İstiklal**, 18 Kasım 1953.

124 Birinci, **a.g.e.**, s.303.

gelişi Türkiye'deki resmî makamların girişimiyle engellenmiştir[125]. Bu gelişmenin yaşandığı 1953 yılı aralık ayında KTKF Başkanı Faiz Kaymak'ın resmî makamlara gönderdiği yazı sonrasında M. Necati Özkan'ın Türkiye'ye girişi yasaklanmıştır[126].

Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde seçtiği son lider olan ve toplum haklarının görüşülüp ilk kez yazılı olarak tespit edildiği Millî Kongre'yi düzenleyen Kemalist Halkçı M. Necati Özkan'ın siyasi hayatı 1953 yılı sonunda yaşanan bir başka dramatik olayla tamamlamıştır. M. Necati Özkan'ın Lefkoşa'daki evi, *İstiklal* gazetesi matbaası, kâğıt ve malzeme deposu ile dükkânları 05 Aralık 1953 tarihinde kundaklanmıştır[127]. M. Necati Özkan, itfaiye müdahalesinin yeterli olmadığı yangında tüm mal varlığını yitirmiştir. M. Necati Özkan, yaşanan olaylardan sonra 13 Ocak 1954 tarihinde *İstiklal* gazetesini kapatarak siyasi faaliyetlerini sonlandırmıştır[128].

125 **A.g.e.**, s.305.

126 **A.g.e.**, ss.305-306.

127 M. Necati Özkan'ın Lefkoşa'daki evi dâhil iş yerlerini kundaklayan Hafız Ali isimli kişi sonraki yıllarda vicdanına yenik düşmüş ve kendisinden özür dilemiştir. Ayrıntılı Bilgi için bk. Birinci, **a.g.e.**, C I, s.300 ve Birinci, **a.g.e.**, C IV, ss.307-311; Kaba'ya göre Enver Pamir kundaklamayı üstlenmiş ve M. Necati Özkan'dan af dilemiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Kaba, **a.g.e.**, s.23.

128 Birinci, **a.g.e.**, C IV, s.317.

SONUÇ

Kıbrıs'ta Türk varlığının başladığı 1571 yılından günümüze kadar olan dönemde hak arama mücadeleleri farklı safhalardan geçmiştir. Osmanlı döneminde toplumun asli unsuru olan Türkler, Ada'nın yönetiminin 1878 yılında İngiltere'ye terk edilmesi üzerine bu haklarını kaybetmeye başlamışlardır. Kıbrıs'ta demografik olarak çoğunlukta olan Rumlar, İngiliz yönetimi dönemiyle birlikte yönetsel alanlarda daha çok yer almışlar ve Enosis amaçlı faaliyetlerine hız kazandırmışlardır. Kıbrıs Türkleri ise bu gelişme karşısında bir yandan önceki toplum haklarını elde etmek diğer yandan ise Enosis'e engel olmak amacıyla örgütlü hareket etmeye çalışmışlardır. Kıbrıs Türklerinin örgütlü hareket etmeleri süreci aynı zamanda toplum liderliği kavramını da öne çıkarmış ve özellikle Müftü/Kadı gibi dini kişilikler 20'nci yüzyılın ilk başlarından itibaren bu görevi üstlenmeye başlamışlardır. Ancak gerek Birinci Dünya Savaşı esnasında gerekse de savaş sonrası dönemde söz konusu kişilerin yaptığı liderlik çok etkili olamamış, başka kişilerin önderliğine ihtiyaç olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da başlattığı Millî Mücadele dönemi ve sonrası liderlik özelliklerini taşıyan kişilerin öne çıkmasını sağlamıştır. Avukat Bahaeddin Bey, Raşit Bey, Mehmet Remzi Bey gibi kişiler bu dönemde öne çıkmışlar ve Kıbrıs Türklerinin liderliğini üstlenmişlerdir. Ancak söz konusu kişilerin liderlik yetenekleri sınırlı düzeyde kalmış, İngiliz yönetiminin Kıbrıs Türklerinin toplum haklarını engelleme politikalarına karşı etkili stratejileri hayata geçirememişlerdir.

Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde seçilmiş son lideri olan M. Necati Özkan, 1930'lu yıllardan itibaren bu görevi üstlenmiştir. M. Necati Özkan'ın liderliği döneminde sadece toplumun haklar konusunda bilgilendirilmesi yapılmamış, söz konusu haklar yazılı olarak ilk kez tespit edilerek belgelenmiş ve Sömürge Yönetimi'ne iletilmiştir. Üstelik bu girişim sadece hakların iletilmesi ile de sınırlı kalmamış, aynı zamanda Sömürge Yönetimi'nin kararına karşı Müftü seçimi yapılarak eylemsellik süreci de başlatılmıştır. Bu anlamdaki girişimin İngiliz yönetiminin 1931 yılına kadar olan döneminde ilk kez yapılmış olması da üzerinde durulması gereken bir başka ayrıntıdır. Bununla birlikte M. Necati Özkan liderliğinde toplanan Millî Kongre'de alınan kararların Kıbrıs Türklerinin sonraki dönemde takip ettikleri politikaların merkezinde yer alması ve bu kararların rehber edinilmesi de vurgulanması gereken bir başka detaydır. M. Necati Özkan, bu dönemde

sadece İngiliz Sömürge Yönetimi'ne karşı mücadele etmemiş, kendisiyle birlikte hareket eden ve davadan vazgeçen dava arkadaşlarını geri kazanmak için de çabalamış, ancak bu konuda başarılı olamamış ve mücadelesini yalnız olarak devam ettirmiştir.

M. Necati Özkan'ın toplum liderliğini kararlılıkla sürdürdüğü 1930'lu yıllar, aynı zamanda İngiliz Sömürge Yönetimi'nin başka politikaları da yürürlüğe sokmasına yol açmıştır. Bu politikalar: M. Necati Özkan'ın liderliğini yıpratmak ve Kıbrıs Türk toplumunun Kemalist Halkçı hareket etrafında birleşmesini engellemek. Sömürgeci devletlerin klasik yönetim anlayışı olan *Böl ve Yönet* politikası Kıbrıs'ta da uygulanmış, M. Necati Özkan fişlenmiş ve Ada'daki faaliyetleri konusunda Türkiye'deki ilgili bakanlıklarla temasa geçilerek duyulan rahatsızlık iletilmiştir. İngiliz bürokrasisinin bu yaklaşımının sonuçları 1950'li yılların başından itibaren görülmüş ve Kemalist tavrı dolayısıyla öne çıkan M. Necati Özkan, Türkiye tarafından da desteklenmemeye başlanmıştır. Hem Ada'daki kitle örgütlerinin tepkisi hem de Türkiye'deki desteğini kaybetmesi M. Necati Özkan'ın siyasi hayatının da sonunu getirmiştir. İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde yapılan son Kavanin Meclisi seçimlerinde Kıbrıs Türklerinin tercihi ile toplum liderliğini üstlenen M. Necati Özkan, hem uğradığı fiziksel saldırı hem de ekonomik varlıklarının kundaklanması ile maddi ve manevi olarak yıpranmış ve 30 yıla yakın sürdürdüğü siyasi hayatını kırgın olarak bırakmak zorunda kalmıştır.

Sonuç olarak M. Necati Özkan; İngiliz Sömürge Yönetimi döneminin ilk yıllarında Kıbrıs Türk halkının liderliğini üstlenmiş, özellikle toplum haklarının aranması konusunda demokratik bir anlayışla oluşturduğu heyet aracılığıyla hem Kıbrıs Türklerinin hak arayışının daha etkili yapılması hem de bu hakların ilk kez yazılı olarak kaydedilmesini sağlamış, bu politikaları kararlılıkla uygularken Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Türkiye'nin tam desteğini almış, izlediği politikadan dolayı İngiliz Sömürge Yönetimi'nin tepkileri üzerine çekmekten çekinmemiş, İkinci Dünya Savaşı sonrasında hem Kıbrıs'ta hem de Türkiye'de değişen politikalardan dolayı siyasetten dışlanmasına rağmen kararlı duruşundan vazgeçmemiş, ancak hem şahsına yapılan fiziksel saldırı hem de ekonomik varlıklarının kundaklanması üzerine mücadelesinden vazgeçmiştir.

Son tahlilde; Kıbrıs Türkleri arasındaki liderlik mücadelesinin yıkıcı etkilerinin sadece M. Necati Özkan ile sınırlı kalmadığı, 1950'li yılların sonunda Dr.

Fazıl Küçük ile KTKF Başkanı Faiz Kaymak[129], 1960'lı yıllarda Dr. Fazıl Küçük ile Rauf Raif Denktaş[130] arasında da benzer sorunların yaşanmış olması, ayrıca toplum liderliğini üstlenme potansiyeli olan Dr. İhsan Ali'nin de rakipleri tarafından karalanması[131] düşündürücüdür. Kıbrıs Türklerinin Var Olma Mücadelesinin başarıya ulaşabilmesi için birlik ve beraberlik hâlinde hareket etmek hayati derecede önemli bir ayrıntıdır. Ancak özellikle KKTC kurulduktan sonraki dönemde nüfus olarak küçük bir toplum olmasına rağmen bu anlamda bir hareketin Kıbrıs Türkleri arasında gelişememiş olması da üzerinde düşünülmesi gereken bir başka husustur. Bu durum Kıbrıs Türklerinde birlik ve beraberliği sağlayacak partiler üstü bir kişinin ortaya çıkmamış/çıkamamış olmasının ister istemez sömürge politikalarının dayandığı temel ilke olan *Böl ve Yönet* prensibinin hâlâ yürürlükte olduğu yönündeki öngörüleri desteklemektedir.

İntihal Taraması ***Plagiarism Detection***	Bu makale intihal taramasından geçirildi. (https://intihal.net/) | *This paper was checked for plagiarism. (https://intihal.net/)*
Etik Beyan ***Ethical Statement***	Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. | *There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.*
Açık Erişim Lisansı ***Open Access License***	Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. | *This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License*

129 **Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Kişisel Arşivi**, FK 3-75-2, Kıbrıs Türktür Partisi ve Kıbrıs Türk Kurumlar federasyonu Genel Sekreterliği Tarafından Yapılan ve Faiz Kaymak'ın Ani Olarak Türkiye'ye Gitmesini Eleştiren Basın Bildirisi.

130 Türk Cemaat Meclis Başkan Vekili Şemsi Kazım ile Yapılan Sözlü Tarih Görüşmesi, 8 Aralık 2023, Lefkoşa/KKTC.

131 **Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Kişisel Arşivi**, FK 4-54-2, Rıfat Aynaların Faiz Kaymak'a yazdığı Dr. İhsan Ali'nin Faaliyetlerinin Eleştirildiği Mektup, 04 Ağustos 1956.

KAYNAKÇA

Ağaoğulları, Mehmet Ali, **Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler**, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.

Akşit, Hüseyin, **Yönetim ve Yöneticilik**, 1. Baskı, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2008.

An, Ahmet, **Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler (1782-1899)**, Akçay Yayınları, Ankara 2002.

Balyemez, Mehmet, "İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs'ta Çıkarılan İkinci Rum İsyanı (18- 19 Aralık 1954)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XXXVII, S 103, s.126-149.

Balyemez, Mehmet, "Kıbrıs Türk Halkının Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Millî Gün ve Sembollere Dair Hassasiyetleri (1919'dan Günümüze)", **Atatürk Yolu Dergisi**, S 74, s.45-70.

Balyemez, Mehmet, **İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenmeleri (1923-1960)**, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2024.

Birinci, Ergin, **Necati ÖZKAN (1899–1970)**, C. I-IV, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 1998.

Çeçen, Anıl, **Kıbrıs Çıkmazı**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2005.

Debeş, Taçgey, **Sir Ronald Storrs'un Kıbrıs Anıları (1926–1932)**, Mez-Koop Bankası Kültür Yayınları, Mağusa 1993.

Demiryürek, Mehmet, "Kıbrıs'ta Bir 150'lik:Sait Molla (1925–1930)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XIX, S 57, s.1211-1238.

Dr. Fazıl Küçük Vakfı Arşivi, Tasnif Edilmemiş Belgeler, KATAK Karar Defteri.

Erdoğru, Mehmet Akif, "Kıbrıs Türkleriyle İlgili Türkçe Bir Rapor", **Halkbilimi Dergisi**, 2013-1, Kıbrıs Özel Sayısı-I, s.5-13.

Fethiye Sanlıkol Kişisel Arşivi, Tasnif Edilmemiş Belgeler.

Gazioğlu, Ahmet C., **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler**, CYREP Yayınları, İstanbul 1997.

Gürel, Şükrü Sina, **Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika**, Cilt 1, Kaynak Yayınları No:38, İstanbul 1984.

Gürün, Kamuran, **Savaşan Dünya ve Türkiye (Savaş 1939-1945)**, Tekin Yayınevi, İstanbul 2000.

Halkın Sesi, 08 Nisan 1952.

Halkın Sesi, 16 Aralık 1943.

Halkın Sesi, 21 Mart 1951.

Halkın Sesi, 21 Nisan 1943.

Halkın Sesi, 27 Ekim 1949.

Halkın Sesi, 29 Kasım 1951.

Halkın Sesi, 30 Nisan 1943.

Hanioğlu, Şükrü, **Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler (1889-1902)**, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul1989.

Hill, George, **A History of Cyprus, Volume IV, The Otoman Province The British Colony, 1571-1948**, Ed. Harry Luke, Cambridge at The University Press, England 1952.

Hür Söz, 8 Haziran 1949.

İ. Baydü Necati Özkan Sözlü Tarih Görüşmesi, 23 Ağustos 2023, Girne-KKTC.

İngiliz Ulusal Arşivi (National Archieve/Foreign and Commonwealth Archieve) (FCO), 141-2551, Moslem Community in Cyprus Position of Economic Position.

İngiliz Ulusal Arşivi (**National Archieve/Foreign and Commonwealth Archieve) (FCO)**, 141-2460, Article on Cpyrus for Annual Survey of the Institute of International Affairs (1932-1933).

İngiliz Ulusal Arşivi (**National Archieve/Foreign and Commonwealth Archieve) (FCO)**, 141-2460 Article on Cyprus for Annual Survey of the Institute of International Affairs 1932-1933, "Survey of International Affairs 1931, Partic Soulth Eastern Survive, (iii) Cyprus, Great Britain and Greece", Royal Instıtute of International Affairs, Chatnam House.

İngiliz Ulusal Arşivi (**National Archieve/Foreign and Commonwealth Archieve) (FCO)**, 141-2465-474-749, Political Situation in Cyprus From October 1934 to the end of April 1935, Secret.

İsmail, Sabahattin, Birinci, Ergin, **Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri (1919–1938)**, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1998.

İsmail, Sabahattin, Birinci, Ergin, **Kıbrıs Türkünün Varoluş Savaşımında İki Ulusal Kongre-Meclis-i Millî (1918)- Millî Kongre (1931)**, Gelişim Ofset, Lefkoşa1987.

İsmail, Sabahattin, **İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaları**, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayını: 5, Lefkoşa1997.

İsmail, Sabahattin, **Kıbrıs Üzerine Bildiriler***,* Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP), Lefkoşa 1998.

İstiklal, 01 Nisan 1951.

İstiklal, 09 Nisan 1952.

İstiklal, 1 Aralık 1950.

İstiklal, 15 Aralık 1950.

İstiklal, 26 Kasım 1950.

İstiklal, 28 Kasım 1950

İstiklal, 30 Mart 1951.

İstiklal, 31 Mart 1951.

İstiklal, 5 Şubat 1950.

İstiklal, 9 Aralık 1950.

İstiklal, 9 Şubat 1950.

Kaba, Hüseyin, **Afrika Yazıları-2 Çığlık Çığlığa Lefkoşa 5 Sarayönü ve Çevresi**, KA Yayınları, Lefkoşa 2021.

Katsurides, Yuannos, **Kıbrıs Komünist Partisi Tarihi, Sömürgecilik, Sınıf ve Kıbrıs Solu**, Khora Yayıncılık, Lefkoşa 2014.

Kızılyürek, Niyazi, **Bir Şiddet ve Hınç Tarihi, Kıbrıs'ta Statü Kavgası ve Etnik Çatışma**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016.

KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD), Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu (KATAK) Dosyası.

KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD), Kıbrıs Türk Yönetimi (KTY) Dosyası.

Konur, İsmet, **Kıbrıs Türkleri (1938)**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1938.

Korkut, Fadıl Niyazi, **Hatıralar**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000.

Kraniotis, Nikos, **Zor Yıllar**, KKTC Enformasyon Dairesi Yayını, Lefkoşa 1985.

Mapolar, Hikmet Afif, **Aslar, Bir Devre Adını Yazanlar-1987**, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2016.

Necati Ahmet Özkan Sözlü Tarih Görüşmesi, 23 Ağustos 2023, Girne-KKTC.

Necati Özkan Vakfı Arşivi, İstiklal Gazetesi Arşivi.

Öztoprak, İzzet, "Kıbrıs'ta 1931 İsyanı ve Yankıları", **Belleten**, TTK, LXII/233, s.207-236.

Sayıl, Altay, **Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgüt Çalışmaları**, 1 bs., Yay Ajans Ltd., Lefkoşa 2010.

Soysal, İsmail, **Türkiye'nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Andlaşmaları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965.

Söz, 12 Mayıs 1932.

Söz, 14 Ağustos 1944.

Söz, 14 Teşrinievvel 1930.

Söz, 17 Mart 1932.

Söz, 18 Haziran 1938.

Söz, 2 Teşrinievel 1932.

Söz, 21 Mayıs 1931.

Söz, 23 Nisan 1931.

Söz, 23 Teşrinievvel 1930.

Söz, 24 Mart 1932.

Söz, 26 Teşrinisani 1931.

Söz, 27 Ekim 1932.

Söz, 28 Mayıs 1931.

Söz, 28 Nisan 1943.

Söz, 3 Eylül 1931.

Söz, 30 Aralık 1943.

Söz, 31 Mart 1932.

Söz, 7 Mayıs 1931.

Söz, 7 Nisan 1932.

Tekakpınar, Kemal ve Doğansal, Demiray, **DR. FAZIL KÜÇÜK (1906-1984)**, Cilt I, Lefkoşa 1991.

The Cyprus Gazette, No: 494, 23rd July 1926.

The Cyprus Gazette, No:1957,14 th December 1928.

The Times, 6 th November 1914.

Türk Cemaat Meclis Başkan Vekili Şemsi Kazım ile Yapılan Sözlü Tarih Görüşmesi, 8 Aralık 2023, Lefkoşa-KKTC.

Türk Tarih Kurumu Arşivi, Faiz Kaymak Kişisel Koleksiyonu, Muhtelif Belgeler.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Dosyası, Kutu:295, Gömlek:590, Sıra:35.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Dosyası, Kutu: 124, Gömlek: 886, Sıra:14.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Dosyası, Kutu: 83, Gömlek:549, Sıra:2.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Dosyası, Kutu:124, Gömlek:886, Sıra:18.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Dosyası, Kutu: 124 Gömlek:886, Sıra:19.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Dosyası, Kutu: 36, Gömlek:36, Sıra:218.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Dosyası, Kutu: 17, Gömlek:98, Sıra:3.

Ünlü, Cemalettin, **Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981)**, T.C. Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara 1981.

EKLER

Ek-1. M. Necati Bey Tarafından Yazılan "Mücadelemiz Meşrudur. Ümitsizliğe Düşmeye Mahal Yoktur." Başlıklı Yazının Yer Aldığı 7 Nisan 1932 Tarihli *Söz* Gazetesi.

SÖZ

Haftalık Türk gazetesidir

SAYI: 533 | Perşembe 7 Nisan 1932 / 7 Ilkteşrin 1350 | SENE: 13

Mücadelemiz meşrudur

Ümitsizliğe düşmeğe mahal yoktur

Muhterem Necati Bey!

Mütehter gazetenizin bir birini takip eden üç nüshasını okuyan ve sonuna bayrağa başladığım başyazı kıymetli yazılarının ne büyük bir dikkat ve alaka ile okuduğumu tahmin edebilirsiniz. Cemaatımızın son beş on senelik mücadele tarihinin bir nevi hulasası addettiğim bu yazılar arasına isimimin karışmış olması bu zemin üzerinde hasta da bazı şeyler söylemek mecburiyetini tahmil ediyor.

Mensubiyetile müftehir olduğum Kıbrıs Türk cemaatının bayrağı altına bütün memleketin namını evlâdlarının toplandığını görmek kadar mes'ut bir mazhariyet kabil tasavvurmudur? Tasada kalanlar gibi menfaat kaygısının taşıyanlardan, başkasından? Şu halde bütün cemaatın ümit ve emele bağlandığı müşterek mefkûresinin sonuna kadar takip edilmemesi için bence cidî bir sebep ve mazi yoktur. Davamızın kudsiyet ve meşruiyetinden şüpheye düşmedikçe mücadelemize nihayet vermek hakkını hiç alabilirmiyiz?

Mendekette bizim arzumuz hülâfına ve hiç bir zaman fikrimize ihtimalini tekrarda eden hadisat bizi yılmazdan alıkoyamaz ve koymamalıdır. Çünkü bizim hükümetle hiç bir husumetimiz ve hükümete karşı hiç bir gizli maksat ve emelimiz yoktur. Biz aynî hükümetin idaresi altında nisbî bir refaha kavuşmak ve tarihî mevcudiyetimizi kurtarmak gibi çok meşru ve müdevvan bir gayenin etrafında toplanmışız. Ve bu o kadar açık bir davadır ki İngiliz idaresi gibi bütün bir idareye karşı değil, en muhtim ve en sahim idarelere karşı bile iddia dermiyan olunabilir. Memleketi kaplayan son vaziyetin muvakkat ve geçici olduğuna ve bir gün hali tabiinin avdet edeceğine şüphe etmek için hakiki bir sebep görmiyoruz. Öyle ise başladığımız işi yarıda bırakmak ve sonuna kadar takip etmemek ya ümitsizlik veyahut daha fenası hamiyetsizlik ve gayretsizlik manasına gelecektir. Ve bir defa fikirleri yanlışlıktan kaplandığı artık necat ve selâmet kapıları kapanmış demektir. Bütün için aynalıklarımızın son hükümlerini ve neticelerini müşterek davamızda ve cemaatımızın umumi menafiiyle kabili telif bulmıyor ve bir nevi meşruiyet alâmeti addediyorum. Vakıa vaziyetin cevişinden ve tecellisinden bunalmamak mümkün değil, fakat davanın kudsiyet ve meşruiyeti bize yeis yerine ümit ve cesaret telkin etmelidir. Unutmayalım ki dünyada hiç bir millî mefkûre mücadelesiz istihsal edilememiştir ve dünüşe, dünüşe elde edilmiyon hakların ve muvaffakiyetlerin kıymeti yüksek ve ömrü uzun olamaz. Bizim istediğimiz şeyler geçici bir takım arzulardan ibaret değildir. Mevcudiyeti çökmüş bir kütleye yeniden can vermek istiyoruz. Bunu yapmak bilirim ki kolay değildir. Fakat bu hedefe varmak için takip edilecek yol da dediğimiz gibi tesbih bayrağı çekmekle değil o bayrağı sonuna kadar elden düşürmemekle kabildir. Henüz mücadelemizin başında bulunuyoruz. Hakiki hedefimiz ulaşılmadıkça makamlarda tam bir vuzuh ve katiyetle anlaşılmış olduğuna emin olabilirmiyiz? Mukabilcinizde tasvir ettiğiniz bir takım müzir unsurlar efkârı kâfi derecede bulandırmıştır ve bulandırıyor. Ve binaenaleyh şimdi daha ziyade çalışmak mecburiyeti karşısındayız.

Elimizdeki noktadaki bayrağımı teslim etmiş olduğumuz gün bizi karşılayacak akibetlerin mesuliyetini üzerimize almış olacağız. Ve bu mesuliyet hiç şüphe yoktur ki daha ağır olacaktır. Çünkü hükümet bizim hakkımızda karar verirken cemaatın bakiî azalarımız yabancı bir unsurmak hasebile daima mazur mevkide olacak ve her hangi makûs bir icraatın hükümeti tenvir etmediğimizden dolayı mesuliyeti bize raci bulunmayacaktır. Ve o zaman bundan şikâyet etmek hakkını da kaybedeceğiz. Son sözlerak şunu söylemek istirhamı ki akibetimizi ve haklarımızın müdafaasını terketmek makbul olamıyan meşkûm bir tevekkülden başka bir şey değildir ve hiç bir millet mukadderatını tali ve tevekküle terkedemez. İşte bu mülahazalardan kuvvet alarak diyorum ki mücadele bayrağımızı sımsıkı tutmakta selâmet vardır ve aksi an cemaatın ölüm demektir. Ve ben Necati Bey bu bayrağı sonuna kadar düşürmemeğe azmettim.

Mazrûfzade
M. Necati

Söz — Samimi kanaatleri ve yüksek fedakârlıkları ile hakkaa tammış ve sevilmiş olan Muhterem Necati Beyin makalesini dercediyoruz. Bu yazıdan anlaşılıyor ki makale mevkiinde ve aramızda nokta nazar ihtilâfı vardır.

Bizim kanaatimizce Cemaatımız namına söyleyecek sözler söylenmiş ve her mesele aracılığı ile Hükümete arzolunmuştur. Aynı zamanda halkın önüne düşen ve ona faydalı surette tesayüt etmek istiyen Evkaf dairesinin bakiî vaziyeti anlaşılmış ve Hükümetle olan münasebetinin derecesi açıkça suretle gerilmiştir. Mesele bu dereceye tevazuh ettikten sonra bize tavsiye olunan vasfile sükût etmek ve şimdiye kadar cemaat namına ileri sürülen mütalâa ne şekilde neticeleneceğine intizar etmektir.

Çünkü mücadelemizin gayesi efrad kurtarmak ve bazı eşhası zarara uğratmak değil, millî ve içtimai davamızı Hükümete arz etmek ve bunun çaresini yine Hükümetten istemekti.

Bu olmuştur, ve Hükümet eğer isterse bizim buradaki varlığımızı devametmek şartları vasıtasile içinde çırpındığımız müşkülâttan bizi kurtarır bile.

Bunun içindir ki biz mücadeleye devam etmekte musır ve ısrardan kalmadığımı vazife ve hergün biraz siyanet ihtar etmek mesuliyetini üzerine alan Hükümete tevkiyelemeği tercih ettik.

Burada anlatılmak istendiği gibi münakişe ve çekişelik yoktur.

Unutmayalım ki mücadeleye başladığımız zamanla bu günkü zaman arasında bariz bir fark varsa ve artık memleketin kârı ve teşkilâtı esasiyesi ait özel bazı hadiseler olmuştur. Doğrudur ki bu hadiselerde Kıbrıs Türk cemaatı gayrı hareket etmiş ve hiç bir zaman Hükümete karşı olan itimat ve sadakatını elden bırakmamıştır; Fakat bunun nihayet bir kıymeti varsa bizi Hükümet bir kere daha tecrübe etmiş ve aleyhimize yapılan telkinatın suçlarına şeytanlığına tamamile inanmıştır.

Hiç şüphe edilmemeli ki şimdiye kadar bulduğumuz ve içinde yaşadığımız Kıbrıs idaresi yıkılmış ve içinde yüzdüğümüz Hürriyet havası 21 T. evvel yangınından çıkan dumanlardan fenaca öğrenmiştir. Bol hürriyet ve sebebsiden sarhoş olanların girişkileri tehlikeli işler Hükümeti son derece ihtar etmiş ve bu hürriyet sahasını boş dimağlarımızla bir dereceye kanetmiyor sevkeylemiştir.

Bayraklar Belediyeler ve Maarif kanunları ile diğer ermeneler bize bu manayı ifşa ediyor.

Bütün bu kavanin ve evamirden anlaşıyoruz ki Hükümet Kıbrıs'ın yeni idaresini tanzim

(Alt tarafı 2 nci sayfada)

Ek-2. Gazi Mustafa Kemal Atatürk Tarafından Fatih Bey'e "Güvendiren" Soy İsminin Verildiğine Dair *İstiklal* Gazetesinde Yer Alan Haber.

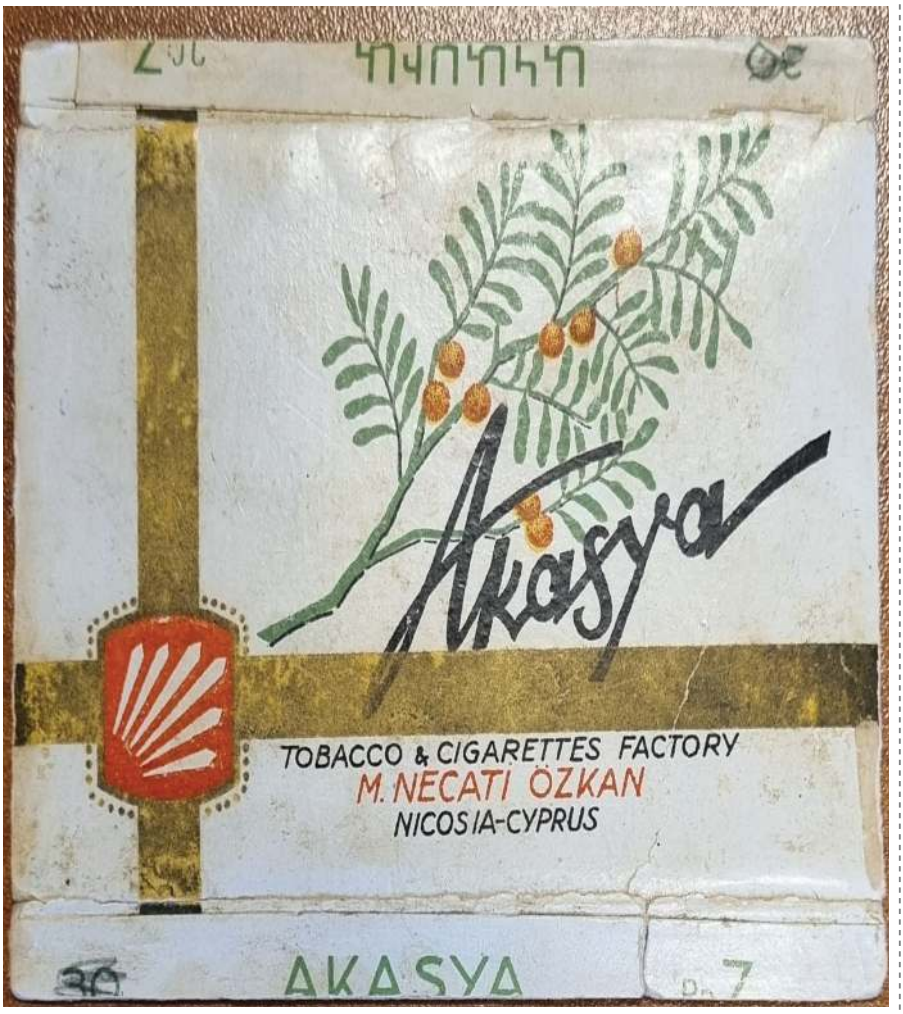
İstiklâl

Hakkıdır Hakka Tapan Milletimin İSTİKLAL

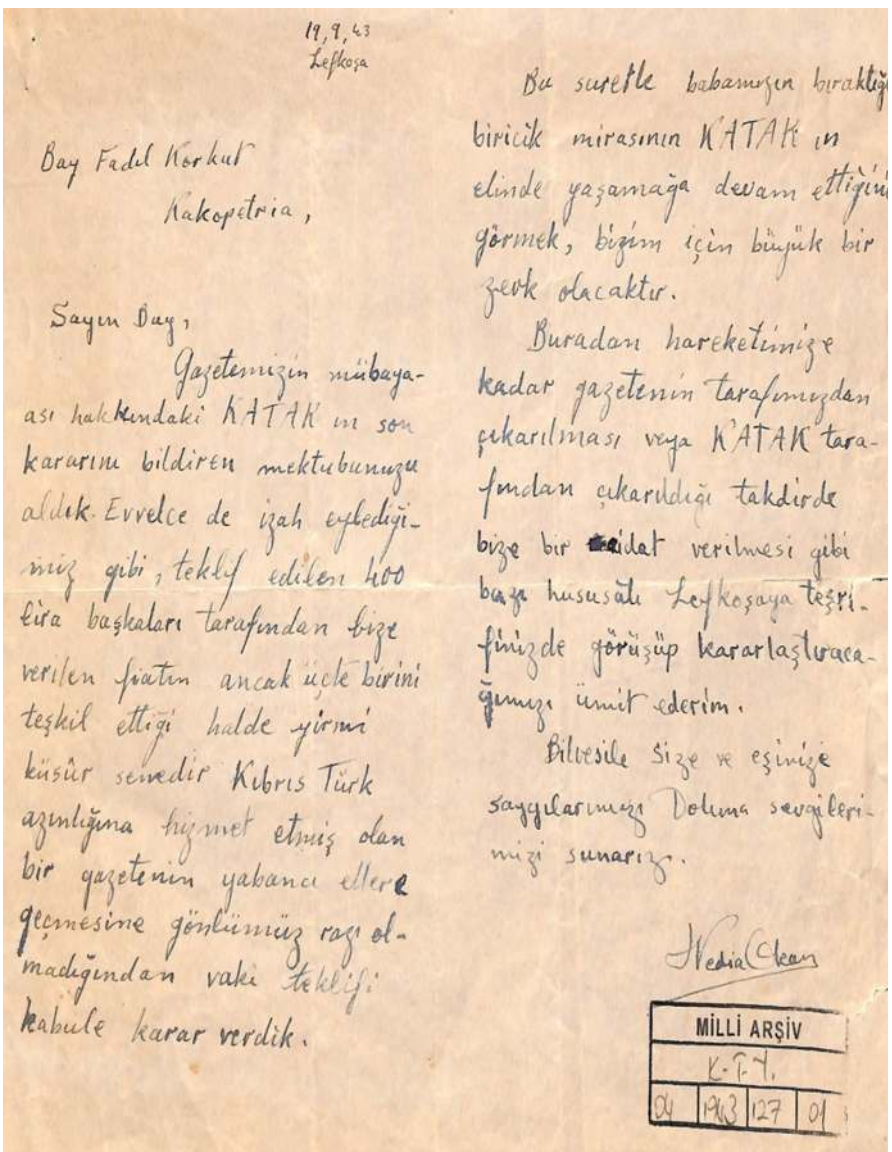
Kıbrıslı vatandaşlarımız

FATİN GÜVENDİREN

Ek-3. M. Necati Özkan Tarafından Kıbrıs'ta Üretilen ve Üzerinde Altı Ok Sembolü Bulunan *Akasya* Markalı Sigara Ambalajı. (Sigara Kutusu, *Fethiye Sanlıkol'ün Kişisel Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

Ek-4. *Söz* Gazetesi Sahibi Vedia Okan'ın KATAK Yönetimine Hitaben Fadıl Korkut'a Gönderdiği *Söz* Gazetesinin Satışı ile İlgili Yazı, 19 Eylül 1943. (Belge, *KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi Kıbrıs Türk Yönetimi Dosyası*ndan Temin Edilmiştir.)

19,9,43
Lefkoşa

Bay Fadıl Korkut
Kakopetria,

Sayın Bay,

Gazetemizin mübayaası hakkındaki KATAK ın son kararını bildiren mektubunuzu aldık. Evvelce de izah eylediğimiz gibi, teklif edilen 400 lira başkaları tarafından bize verilen fiatın ancak üçte birini teşkil ettiği halde yirmi küsür senedir Kıbrıs Türk azınlığına hizmet etmiş olan bir gazetenin yabancı ellere geçmesine gönlümüz razı olmadığından vaki teklifi kabule karar verdik.

Bu suretle babamızın bıraktığı biricik mirasının KATAK ın elinde yaşamağa devam ettiğini görmek, bizim için büyük bir zevk olacaktır.

Buradan hareketinize kadar gazetenin tarafımızdan çıkarılması veya KATAK tarafından çıkarıldığı takdirde bize bir [illegible]idat verilmesi gibi başa hususatı Lefkoşaya teşrifinizde görüşüp kararlaştıracağımızı ümit ederim.

Bilvesile Size ve eşinize saygılarımız Dolma sevgilerimizi sunarız.

Vedia Okan

MİLLİ ARŞİV
K.K.T.C.
04 | 1943 | 127 | 01

Ek-5. M. Necati Özkan'a Yapılan Saldırının Haberleştirildiği *İstiklal* Gazetesinin 5 Şubat 1950 Tarihli Nüshası. (*İstiklal* Gazetesine Necati Özkan Vakfı'ndan Ulaşılmıştır.)

PAZAR 5 ŞUBAT 1950

İstiklâl

Hakkıdır Hakka Tapan Milletimin İSTİKLAL

Sulhu Tehdit Eden Bölge: BERLİN

Sovyetler Berlini Gene Bloke Ediyor

Dânâ Efendinin Ankaradaki Beyanatı Münasebetile

Başyazarımıza Yapılan Çirkin Taarruz

Hâdise Halkımız Arasında Teessür ve Nefret Uyandırdı

İngiltere'de seçim kampanyası en hararetli safhasında İşçi Partisi Koalisyonu Kabul Etmiyor

Meçhul uçakların taarruzu

Komünist Tethişçileri Faaliyette

İzvestiya Japon imparatorunun muhakemesini istiyor

İtalyan Somalisine asker sevkediliyor

Asmara liderleri serbest bırakıldı

Yunan maliye bakeninin Londrayı ziyareti

Sigara kaçakçıları

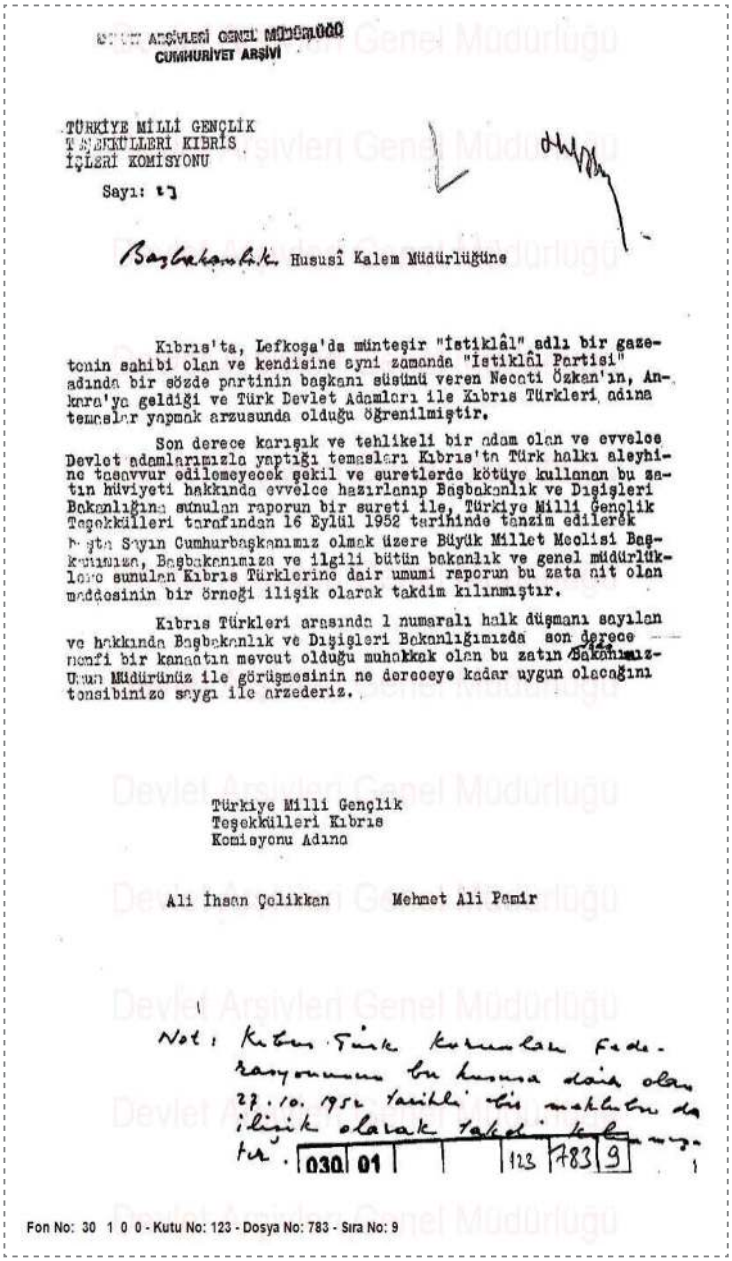
Amerikan yardım malzemesi geldi

141 yaşındaki adamın 117 yaşında da bir karısı var

İNGİLTEREDE FUTBOL

KAYBOLAN ÜLKE

Ek-6. Türkiye Millî Gençlik Federasyonu Tarafından M. Necati Özkan Hakkında Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğüne Gönderilen Yazı. (Belge, *T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Özel Kalem Arşiv*inden Temin Edilmiştir.)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

TÜRKİYE MİLLİ GENÇLİK
TEŞEKKÜLLERİ KIBRIS
İÇİŞLERİ KOMİSYONU

Sayı: 17

Başbakanlık Hususî Kalem Müdürlüğüne

Kıbrıs'ta, Lefkoşa'da münteşir "İstiklâl" adlı bir gazetenin sahibi olan ve kendisine aynı zamanda "İstiklâl Partisi" adında bir sözde partinin başkanı süsünü veren Necati Özkan'ın, Ankara'ya geldiği ve Türk Devlet Adamları ile Kıbrıs Türkleri adına temaslar yapmak arzusunda olduğu öğrenilmiştir.

Son derece karışık ve tehlikeli bir adam olan ve evvelce Devlet adamlarımızla yaptığı temasları Kıbrıs'ta Türk halkı aleyhine tasavvur edilemeyecek şekil ve suretlerde kötüye kullanan bu zatın hüviyeti hakkında evvelce hazırlanıp Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığına sunulan raporun bir sureti ile, Türkiye Milli Gençlik Teşekkülleri tarafından 16 Eylül 1952 tarihinde tanzim edilerek başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, Başbakanımıza ve ilgili bütün bakanlık ve genel müdürlüklere sunulan Kıbrıs Türklerine dair umumi raporun bu zata ait olan maddesinin bir örneği ilişik olarak takdim kılınmıştır.

Kıbrıs Türkleri arasında 1 numaralı halk düşmanı sayılan ve hakkında Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığımızda son derece menfi bir kanaatin mevcut olduğu muhakkak olan bu zatın Bakanlığınız Uzman Müdürünüz ile görüşmesinin ne dereceye kadar uygun olacağını tensibinize saygı ile arzederiz.

Türkiye Milli Gençlik
Teşekkülleri Kıbrıs
Komisyonu Adına

Ali İhsan Çelikkan Mehmet Ali Pamir

Not: Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonunun bu konuya dair olan 27.10.1952 tarihli bir mektubu da ilişik olarak takdim kılınmıştır.

030 01 123 783 9

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 123 - Dosya No: 783 - Sıra No: 9

Ek-7. M. Necati Özkan Hakkında Düzenlenen Rapor. (Belge, *Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

Kıbrıs'da Lefkoşa'da yayınlanan" İstiklâl" adlı Türkçe gazetenin sahibi Necati Özkan(Mısırlızade Necati) hakkında not Rapor.

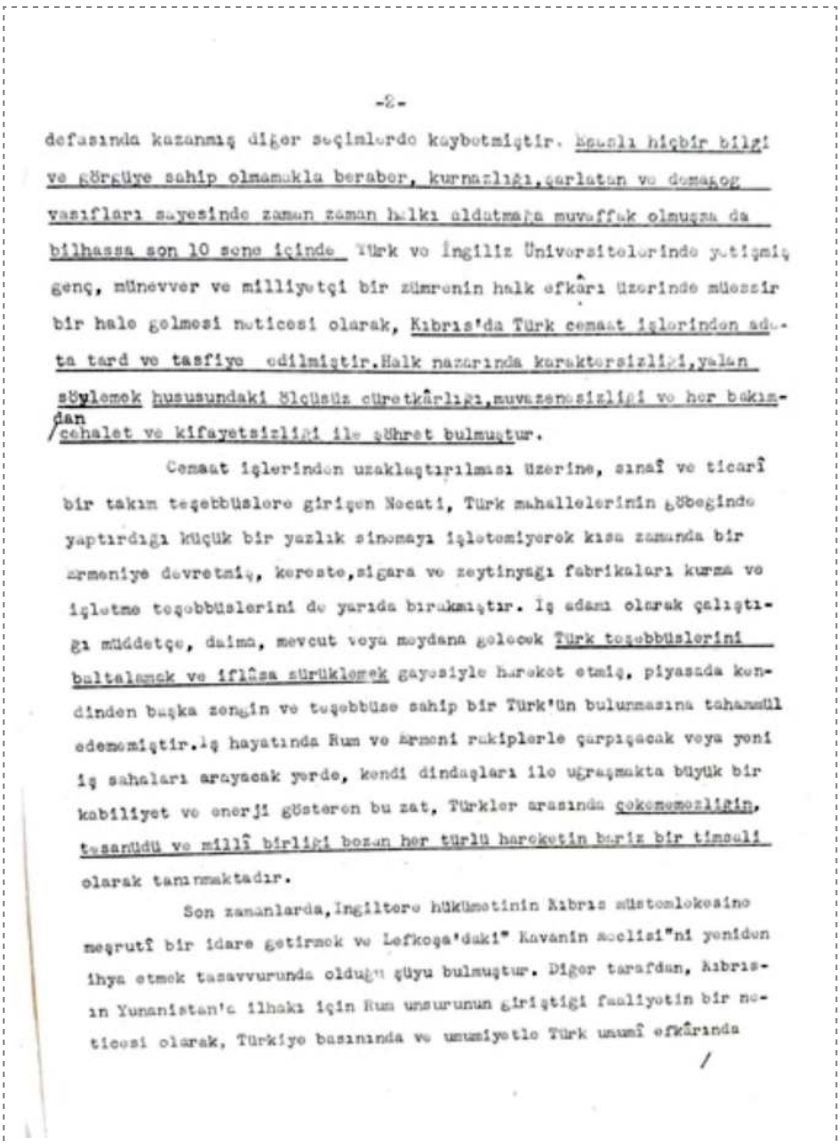
MISIRLIZADE NECATİ ÖZKAN

Aslen Arap ırkından Mısırlı Ahmet efendinin oğludur.Babası İngiliz idaresinin ilk zamanlarında Mısır'dan Kıbrıs'a hicret ederek Lefkoşa'da yerleşmiştir.Necati Lefkoşa idadisinden mezundur. Bir aralık bu idadide öğretmenlik yapmış,kısa bir müddet sonra öğretmen kadrosundan çıkarılmış ve 1929 a kadar silik bir şahsiyet olarak kalmıştır. 1929 da Kıbrıs'da yapılan "Kavanin Meclisi" seçimlerinde Lefkoşa mebusluğuna namzet gösterilmiş ve Kıbrıs Türk münevverlerinden mürekkep bir grupun yardımı ve geniş çapta para harcamasının neticesi olarak bu seçimleri kazanmıştır. Halkın ve bilhassa münevver zümrenin,hükümet namzedi olan Evkaf Müdürü ve İngiliz muhibbi Münir beye karşı duyduğu nefret, Mısırlızade Necati'nin bu seçimleri kazanmasında başlıca âmil olmuştur.

1931 de Lefkoşa'da çıkan Rum isyanı üzerine, Kıbrıs "Kavanin Meclisi" kapatılmış ve Mısırlızade'nin mebusluğu da o tarihde son bulmuştur. Gerek seçimler gerekse birbuçuk senelik mebusluğu esnasında birkaç Türk münevveri tarafından sevk ve idare edilmiş olmasına rağmen, kısa görüşlülüğü ve inadı yüzünden birçok hatalara düşerek hem etrafındakileri küçendirmiş ve hem de halk nazarında itibarını süratle kaybetmiştir.

Mebusluğunun son bulduğu tarihden sonra ,Kıbrıs'da yeniden halk lideri olmak hususunda büyük bir ihtirasa kapılan bu zat,birkaç defa Lefkoşa Belediye Meclisine üye olmak teşebbüsünde bulunmuş,bir /

Ek-7A. M. Necati Özkan Hakkında Düzenlenen Rapor. (Belge, T*ürk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

-2-

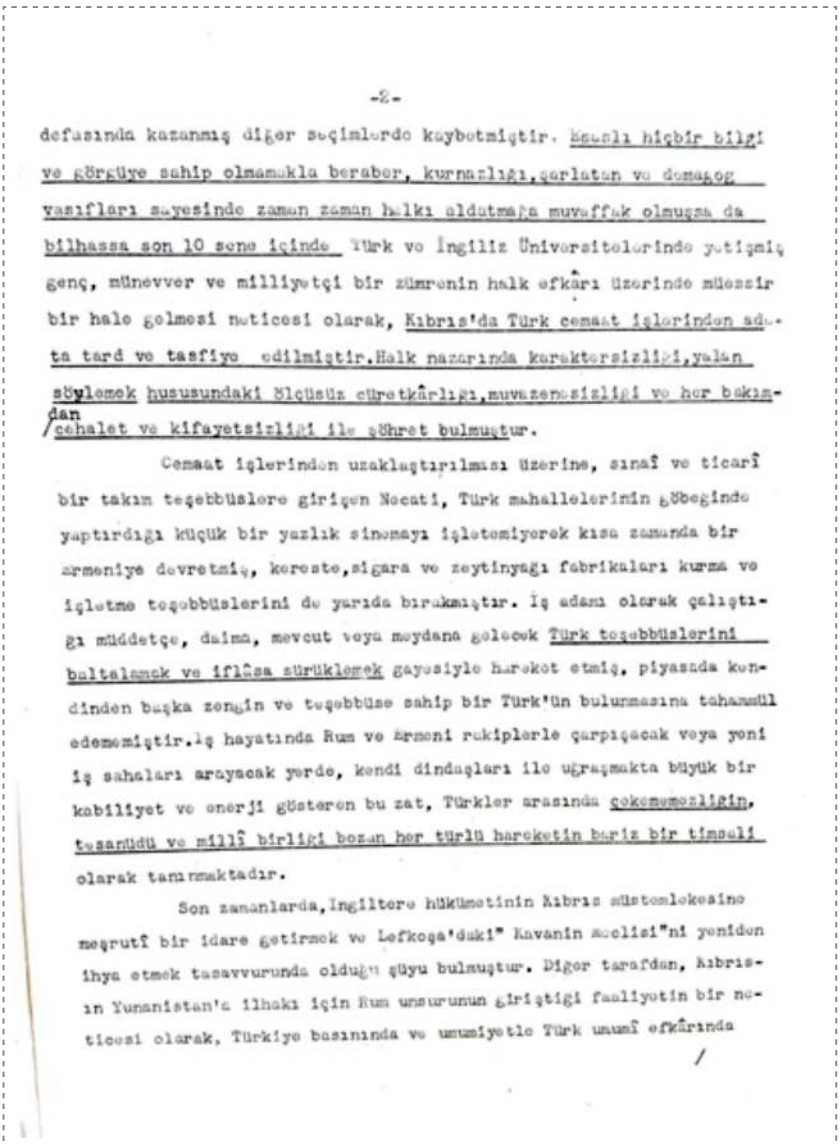
defasında kazanmış diğer seçimlerde kaybetmiştir. Keza hiçbir bilgi ve görgüye sahip olmamakla beraber, kurnazlığı,şarlatan ve demagog yazıları sayesinde zaman zaman halkı aldatmağa muvaffak olmuşsa da bilhassa son 10 sene içinde Türk ve İngiliz Üniversitelerinde yetişmiş genç, münevver ve milliyetçi bir zümrenin halk efkârı üzerinde müessir bir hale gelmesi neticesi olarak, Kıbrıs'da Türk cemaat işlerinden adeta tard ve tasfiye edilmiştir.Halk nazarında karaktersizliği,yalan söylemek hususundaki ölçüsüz cüretkârlığı,muvazenesizliği ve her bakımdan cehalet ve kifayetsizliği ile şöhret bulmuştur.

Cemaat işlerinden uzaklaştırılması üzerine, sınaî ve ticarî bir takım teşebbüslere girişen Necati, Türk mahallelerinin göbeğinde yaptırdığı küçük bir yazlık sinemayı işletemiyerek kısa zamanda bir ermeniye devretmiş, kereste,sigara ve zeytinyağı fabrikaları kurma ve işletme teşebbüslerini de yarıda bırakmıştır. İş adamı olarak çalıştığı müddetçe, daima, mevcut veya meydana gelecek Türk teşebbüslerini baltalamak ve iflâsa sürüklemek gayesiyle hareket etmiş, piyasada kendinden başka zengin ve teşebbüse sahip bir Türk'ün bulunmasına tahammül edememiştir.İş hayatında Rum ve Ermeni rakiplerle çarpışacak veya yeni iş sahaları arayacak yerde, kendi dindaşları ile uğraşmakta büyük bir kabiliyet ve enerji gösteren bu zat, Türkler arasında çekememezliğin, teşanüdü ve millî birliği bozan her türlü hareketin bariz bir timsali olarak tanınmaktadır.

Son zamanlarda,İngiltere hükümetinin Kıbrıs müstemlekesine meşrutî bir idare getirmek ve Lefkoşa'daki" Kavanin meclisi"ni yeniden ihya etmek tasavvurunda olduğu şüyu bulmuştur. Diğer taraftan, Kıbrısın Yunanistan'a ilhakı için Rum unsurunun girişdiği faaliyetin bir neticesi olarak, Türkiye basınında ve umumiyetle Türk umumî efkârında

/

Ek-7B. M. Necati Özkan Hakkında Düzenlenen Rapor. (Belge, *Türk Tarih Kurumu Faiz Kaymak Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

-2-

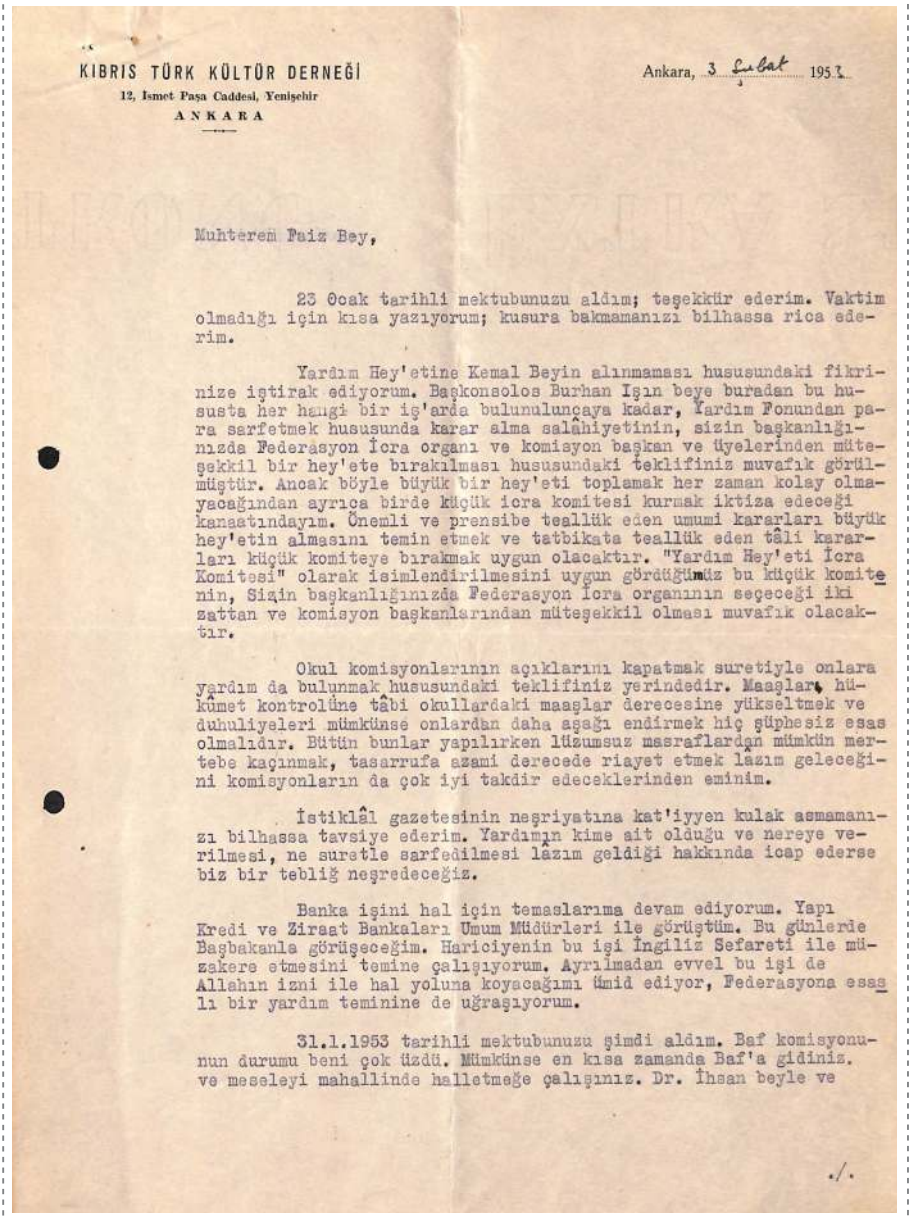
defasında kazanmış diğer seçimlerde kaybetmiştir. Esasla hiçbir bilgi ve görüşe sahip olmamakla beraber, kurnazlığı,şarlatan ve demagog vasıfları sayesinde zaman zaman halkı aldatmağa muvaffak olmuşsa da bilhassa son 10 sene içinde Türk ve İngiliz Üniversitelerinde yetişmiş genç, münevver ve milliyetçi bir zümrenin halk efkârı üzerinde müessir bir hale gelmesi neticesi olarak, Kıbrıs'da Türk cemaat işlerinden adeta tard ve tasfiye edilmiştir.Halk nazarında karaktersizliği,yalan söylemek hususundaki ölçüsüz cüretkârlığı,muvazenesizliği ve her bakımdan cehalet ve kifayetsizliği ile şöhret bulmuştur.

Cemaat işlerinden uzaklaştırılması üzerine, sınaî ve ticarî bir takım teşebbüslere girişen Necati, Türk mahallelerinin göbeğinde yaptırdığı küçük bir yazlık sinemayı işletemiyerek kısa zamanda bir ermeniye devretmiş, kereste,sigara ve zeytinyağı fabrikaları kurma ve işletme teşebbüslerini de yarıda bırakmıştır. İş adamı olarak çalıştığı müddetçe, daima, mevcut veya meydana gelecek Türk teşebbüslerini baltalamak ve iflâsa sürüklemek gayesiyle hareket etmiş, piyasada kendinden başka zengin ve teşebbüse sahip bir Türk'ün bulunmasına tahammül edememiştir.İş hayatında Rum ve Ermeni rakiplerle çarpışacak veya yeni iş sahaları arayacak yerde, kendi dindaşları ile uğraşmakta büyük bir kabiliyet ve enerji gösteren bu zat, Türkler arasında çekememezliğin, tesanüdü ve millî birliği bozan her türlü hareketin bariz bir timsali olarak tanınmaktadır.

Son zamanlarda,İngiltere hükümetinin Kıbrıs sömürgesine meşrutî bir idare getirmek ve Lefkoşa'daki" Kavanin Meclisi"ni yeniden ihya etmek tasavvurunda olduğu şüyu bulmuştur. Diğer taraftan, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için Rum unsurunun giriştiği faaliyetin bir neticesi olarak, Türkiye basınında ve umumiyetle Türk umumî efkârında

/

Ek-8. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Başkanı M. Ali Pamir Tarafından Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu Başkanı Faiz Kaymak'a Gönderdiği Yazı, 03 Şubat 1953. (Belge, *Faiz Kaymak Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

KIBRIS TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ
12, İsmet Paşa Caddesi, Yenişehir
ANKARA

Ankara, 3 Şubat 1953

Muhterem Faiz Bey,

23 Ocak tarihli mektubunuzu aldım; teşekkür ederim. Vaktim olmadığı için kısa yazıyorum; kusura bakmamanızı bilhassa rica ederim.

Yardım Hey'etine Kemal Beyin alınmaması hususundaki fikrinize iştirak ediyorum. Başkonsolos Burhan Işın beye buradan bu hususta her hangi bir iş'arda bulunulunçaya kadar, Yardım Fonundan para sarfetmek hususunda karar alma salâhiyetinin, sizin başkanlığınızda Federasyon İcra organı ve komisyon başkan ve üyelerinden müteşekkil bir hey'ete bırakılması hususundaki teklifiniz muvafık görülmüştür. Ancak böyle büyük bir hey'eti toplamak her zaman kolay olmayacağından ayrıca birde küçük icra komitesi kurmak iktiza edeceği kanaatındayım. Önemli ve prensibe teallük eden umumi kararları büyük hey'etin almasını temin etmek ve tatbikata teallük eden tâli kararları küçük komiteye bırakmak uygun olacaktır. "Yardım Hey'eti İcra Komitesi" olarak isimlendirilmesini uygun görüğümüz bu küçük komitenin, Sizin başkanlığınızda Federasyon İcra organının seçeceği iki zattan ve komisyon başkanlarından müteşekkil olması muvafık olacaktır.

Okul komisyonlarının açıklarını kapatmak suretiyle onlara yardım da bulunmak hususundaki teklifiniz yerindedir. Maaşlar, hükümet kontrolüne tâbi okullardaki maaşlar derecesine yükseltmek ve duhuliyeleri mümkünse onlardan daha aşağı endirmek hiç şüphesiz esas olmalıdır. Bütün bunlar yapılırken lüzumsuz masraflardan mümkün mertebe kaçınmak, tasarrufa azami derecede riayet etmek lâzım geleceğini komisyonların da çok iyi takdir edeceklerinden eminim.

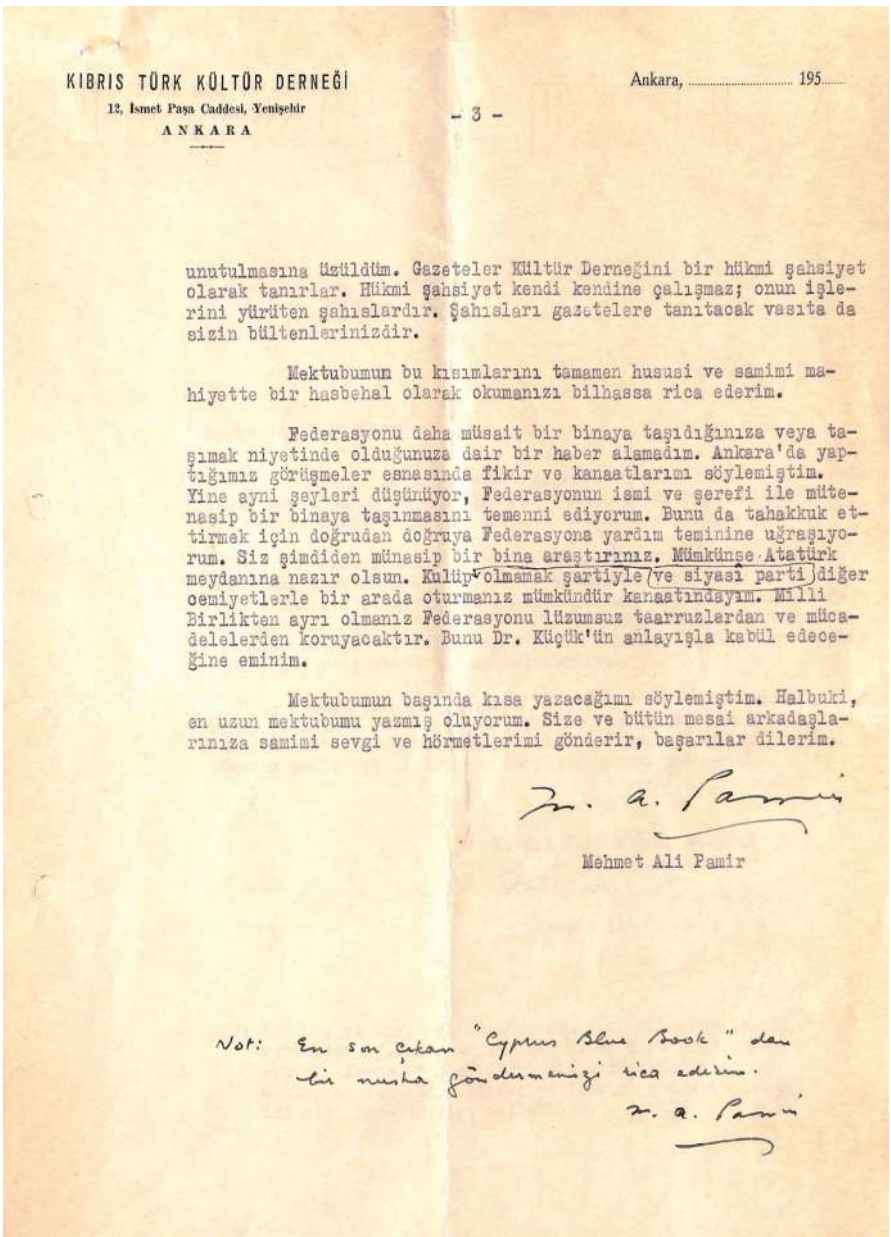
İstiklâl gazetesinin neşriyatına kat'iyyen kulak asmamanızı bilhassa tavsiye ederim. Yardımın kime ait olduğu ve nereye verilmesi, ne suretle sarfedilmesi lâzım geldiği hakkında icap ederse biz bir tebliğ neşredeceğiz.

Banka işini hal için temaslarıma devam ediyorum. Yapı Kredi ve Ziraat Bankaları Umum Müdürleri ile görüştüm. Bu günlerde Başbakanla görüşeceğim. Hariciyenin bu işi İngiliz Sefareti ile müzakere etmesini temine çalışıyorum. Ayrılmadan evvel bu işi de Allahın izni ile hal yoluna koyacağımı ümid ediyor, Federasyona esaslı bir yardım teminine de uğraşıyorum.

31.1.1953 tarihli mektubunuzu şimdi aldım. Baf komisyonunun durumu beni çok üzdü. Mümkünse en kısa zamanda Baf'a gidiniz. ve meseleyi mahallinde halletmeğe çalışınız. Dr. İhsan beyle ve

./.

Ek-8A. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Başkanı M. Ali Pamir Tarafından Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu Başkanı Faiz Kaymak'a Gönderdiği Yazı, 03 Şubat 1953. (Belge, *Faiz Kaymak Arşivi*nden Temin Edilmiştir.)

KIBRIS TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ
12, İsmet Paşa Caddesi, Yenişehir
ANKARA

Ankara, ... 195.....

- 3 -

unutulmasına üzüldüm. Gazeteler Kültür Derneğini bir hükmi şahsiyet olarak tanırlar. Hükmi şahsiyet kendi kendine çalışmaz; onun işlerini yürüten şahıslardır. Şahısları gazetelere tanıtacak vasıta da sizin bültenlerinizdir.

Mektubumun bu kısımlarını tamamen hususi ve samimi mahiyette bir hasbehal olarak okumanızı bilhassa rica ederim.

Federasyonu daha müsait bir binaya taşıdığınıza veya taşımak niyetinde olduğunuza dair bir haber alamadım. Ankara'da yaptığımız görüşmeler esnasında fikir ve kanaatlarımı söylemiştim. Yine ayni şeyleri düşünüyor, Federasyonun ismi ve şerefi ile mütenasip bir binaya taşınmasını temenni ediyorum. Bunu da tahakkuk ettirmek için doğrudan doğruya Federasyona yardım teminine uğraşıyorum. Siz şimdiden münasip bir bina araştırınız. Mümkünse Atatürk meydanına nazır olsun. Kulüp olmamak şartiyle ve siyasi parti diğer cemiyetlerle bir arada oturmanız mümkündür kanaatındayım. Milli Birlikten ayrı olmanız Federasyonu lüzumsuz taarruzlardan ve mücadelelerden koruyacaktır. Bunu Dr. Küçük'ün anlayışla kabül edeceğine eminim.

Mektubumun başında kısa yazacağımı söylemiştim. Halbuki, en uzun mektubumu yazmış oluyorum. Size ve bütün mesai arkadaşlarınıza samimi sevgi ve hörmetlerimi gönderir, başarılar dilerim.

M. a. Pamir

Mehmet Ali Pamir

Not: En son çıkan "Cyprus Blue Book" dan bir nüsha göndermenizi rica ederim.

M. a. Pamir

Ek-9. Kemalist Halkçı Kıbrıs Türk Lideri M. Necati Özkan'a Ait Fotoğraf. (Fotoğraf, *Necati Özkan Vakfı*ndan Temin Edilmiştir.)

Ek-10. M. Necati Özkan Tarafından Öğrencilere Hediye Edilen Defterin Kapağı.

(**KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi**, KATAK Dosyası, Yıl:1 943, Gömlek: 10, Kutu: 8.)